

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ

133916

RİZE VE YAKIN ÇEVRESİNDE BULUNAN
GENEL LİSELERİN VE MESLEK LİSELERİNİN
COĞRAFYA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hazırlayan
Ayşegül ALAZ

Tez Danışmanı
Yard. Doç. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

T/133916

Ankara 2003

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Enstitünüz Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencisi Arş.Grv. Ayşegül ALAZ'a ait “ **Rize ve Yakın Çevresinde Bulunan Genel Liselerin Ve Meslek Liselerinin Coğrafya Eğitimi açısından Karşılaştırılması**” adlı çalışma jürimiz tarafından Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalında iksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Yrd. Doç. Dr. Sermet Karabaf,

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ülke Eser Ünalç

Üye

Yrd. Doç. Dr. Necati CEMALOĞLU

u tez, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur

ÖZET

Bu araştırmada ortaöğretimin birimlerinden olan genel liseler ile meslek liseleri arasında, coğrafya dersinin işlenişi açısından ne gibi farklılık ve benzerliklerin olduğu incelenmiştir.

İlk önce genel lise ve meslek lisesi coğrafya öğretmenlerine yapılan anketlerde; hangi araç gereçleri kullanarak ders işlediklerini, okullarında yeterli ve gerekli araç gerecin bulunup bulunmadığını, hangi öğretim ilkelerini kullandıklarını, hangi öğretim yöntemleri ile ders verdiklerini, kendilerini yenileyip geliştirmeye çalışıp çalışmadıklarını incelemeye yönelik sorular sorulmuştur. Sonra öğrencilere yine bu kriterler baz alınarak sorular sorulmuş ve öğrencilerin coğrafya dersine bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Meslek liseleri öğrencileri ile genel lise öğrencilerinin eğitim amaçlarının farklı olması, coğrafya dersinden beklentilerinin farklı olmasına yol açıp açmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın örneklemini Rize ili ve ilçelerindeki genel lise ve meslek liselerinin 60 öğretmeni ve bu okulların 250 öğrencisi oluşmuştur. Öğretmenlerin 30'u genel lise, 30'u meslek lisesi öğretmenidir, öğrencilerin ise 125'i meslek lisesi öğrencisi, 125'i genel lise öğrencisidir.

Araştırmada veriler SPSS ile analiz edilmiş, Verilerin yorumlanmasında yüzde (%), standart sapma, (X^2), t testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular tablolar halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda şu bilgilere ulaşılmıştır:

Genel liselerde daha fazla araç gereç kullanıldığı, meslek liselerinde ise daha az araç gereç kullanıldığı tespit edilmiştir. Genel liselerde öğretmenlerin daha fazla kendilerini yenileme ve geliştirmeye çalıştıkları, meslek liselerinde ise öğretmenlerin buna daha az önem verdikleri tespit edilmiştir.

Genel lise ile meslek liseleri arasında, araç gereç donanımı, kullanılan öğretim ilkeleri, uygulanan öğretim yöntemleri açısından manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu konular ile ilgili sorulan soruların tek tek analizi yapılarak, sonuçlar ortalamalara bağlı olarak değerlendirilmiştir.

Genel liselerde öğrencilerin coğrafya dersine olan ilgilerinin daha fazla ve tutumlarının daha olumlu olduğu, meslek liselerindeki öğrencilerin coğrafya dersine ilgilerinin daha az ve tutumlarının daha olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Genel liselerde öğrencinin coğrafya dersini alırken öncelikli amacı üniversitedeki soruları cevaplamak iken, meslek lisesindeki öğrencilerin öncelikli amacı sınıflarını geçmek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bunlara ek olarak uygulanan ders programı açısından da genel liseler ile meslek liseler arasında belirgin bir fark olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak; coğrafya eğitiminde, alan ve okul ayırımına gidilmeksizin bir standardizasyona gidilmesi gerektiği, meslek liselerindeki coğrafya öğretiminin iyileştirilmesi gerektiği, coğrafya dersinin anlamının, öneminin , gerekliliğinin ve hayatta kullanılabilir bilgiler kazandırdığının hangi okulda okursun öğrencilere daha iyi kavratılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

ABSTRACT

In this study, the differences and likenesses of high and vocational schools are studied in terms of their geography courses.

Fistly, high and vocational high schools' geography teachers have been administered an inventory in order to determine what kind of materials, teaching methods& techiques have been employed in courses. Likewise, the inventory aims to identify whether the schools have adequate materials or not and whether the teachers try to improve themselves or not. Later, the students have been questioned based on the inventory to find out their point of views towards geography courses. Lastly, the study aims to present whether the high and vocational school's students have different expectations for geography course due to the difference in educational goals of two different schools.

The sample study have been applied in high and vocational school's 60 teachers and their 250 students in Rize and its surroundings. 30 of teachers are from high schools, the others are from vocational ones. 125 students are from vocational high schools, the others are from high schools.

The data has been analysed through SPSS. Peccentage study, standart deviation and t-test have been utilized to interpret the data. The results of this study are categorized below.

Materials are employed in high schools more than those in vocational schools. In this high schools, teachers try to improve themselves than those in vocational schools.

There aren't any huge differences between high and vocational schools in terms of teaching methods and techniques. The questions related to that area are analysed one by one.

The students in high schools have a positive attitude and interest towards the course more than those in vocational schools.

In high schools, students' aim in geography course is to answer the questions in university entrance exam. However, the primary goal of the vocational schools students is to pass their classes. It has been reported in the study that there should be a standardization regardless of different schools, the teachers in vocational schools should be improved.

All in all, the importance and necessity of geography course as well as its practicality in real life should be conveyed students whether they are in high or vocational schools.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde değerli katkıları bulunan danışmanın Yrd. Doç. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Maddi ve manevi destekleri ile her zaman yanımda olan Ahmet ALAZ, Nuray ALAZ, Erdem ve Özlem ALAZ'a yine araştırma süresince yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. İlhan TURAN'a, değerli dostum Arş. Grv. Nihal BALOĞLU'na, kendisinden çok şey öğrendiğim arkadaşlarım Arş. Gör. Nimet PIRASA ve Öğr. Gör. Tuğba GÜRSES DİNÇ'e, ve anketleri cevaplandıran tüm öğretmen ve öğrenci arkadaşlarıma teşekkür borçluyum

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR VE SEMBOLLER.....	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ	x
GRAFİKLER LİSTESİ	xv

BÖLÜM 1

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE YAYINLAR

1.1. Konuyla İlgili Kuramsal Açıklamalar	1
1.1.1. Coğrafya Dersinde Kullanılan Araç Gereçler	1
1.1.2. Coğrafya Dersinde Faydalanılan Öğretim İlkeleri.....	3
1.1.3. Coğrafya Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem Ve Teknikleri.....	7
1.2. Konuyla İlgili Literatür İncelemesi.....	16

BÖLÜM 2

PROBLEM

2.1. Araştırmanın Problemi.....	22
2.1.1. Problem Durumu	22
2.1.2. Problem Cümlesi	26
2.1.3. Alt Problemler	27
2.2. Araştırmanın Amacı	27
2.3. Araştırmanın Önemi	28
2.4. Araştırmanın Sayıtları.....	28
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	29
2.6. Araştırmanın Tanımları.....	29

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	32
3.3. Veri Toplama Araçları.....	34
3.4. Verilerin Analizi.....	36

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR.....	38
4.1. Araç Gereç Miktarı ve Kullanımına Ait Bulgu Ve Yorumlar	38
4.2. Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Öğretim İlkeleri İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar.....	47
4.3. Coğrafya Öğretimi Sırasında Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Ait Bulgu Ve Yorumlar.....	51
4.4. Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Derse Karşı İlgi ve Tutumlarına Ait Bulgu Ve Yorumlar	55
4.5. Ortaöğretim Kurumlarındaki Coğrafya Öğretmenlerinin Mesleğine ve Derse Karşı İlgi ve Tutumlarına Dair Bulgu Ve Yorumlar.....	66
4.6. Ortaöğretim Kurumlarındaki Coğrafya Dersi Müfredat Farklılığı Dair Bulgu Ve Yorumlar.....	73

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER	76
5.1.Sonuçlar	76
5.2.Öneriler.....	78
KAYNAKLAR	81
EKLER.....	85

KISALTMALAR VE SEMBOLLER

f: Frekans

F: Varyans

KO: Kareler Ortalaması

KT: Kareler Toplamı

Öğren. : Öğrenci

Öğr.: Öğretmen

P : Anlamlılık

Sd: Serbestlik derecesi

Ss : Standart Sapma

$\bar{X}$: Aritmetik Ortalama

ÇİZELGELER LİSTESİ

<u>Cizelge No</u>	<u>Cizelge Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Değerlendirmeye katılan öğretmenler ve çalıştıkları okullar.....	33
2.	Değerlendirmeye katılan öğrenciler ve okulları.....	34
3.	Ölçeklere ilişkin tanımlayıcı bilgiler ve güvenirlik katsayıları (α).....	36
4.	Her bir maddenin kullanım sıklığı ve puanları	37
5.	Coğrafya odası bulunma durumunun okullara bağlı değişimi.....	38
6.	Haritaların bulunma durumunun okullara bağlı değişimi.....	39
7.	Numune ve modellerin bulunma durumunun okullara bağlı değişimi.....	39
8.	Yeterli araç gereç bulundurma durumunun okullara bağlı değişimi.....	40
9.	Coğrafya dersinde araç gereç kullanımının okul türüne bağlı değişimi.....	40
10.	Haritaların kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi	41
11.	Atlasın kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	41
12.	Doğada gösterilebilecek unsurların kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	42
13.	Numune ve kolleksiyonların kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi	42

14. Modellerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	43
15. Hareketli ve sesli görüntülerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	43
16. Hareketsiz görüntülerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	44
17. Soyut görsel sembollerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	44
18. Sözel sembollerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	45
19. Kitap, dergi, broşür...vs kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi.....	45
20. 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde gerekli ve yeterli araç gerecin kullanılması konusundaki değerlendirmelerinin okul türlerine bağlı değişimi... ..	46
21. 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde sadece ders kitabına bağlı kalınması konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre değişimi.....	46
22. Öğretim ilkeleri kullanımının okul türlerine bağlı değişimi	47
23. Öğrenciye görelilik ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi.....	48
24. Güncellik ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi.....	48
25. Bütünlük ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi.....	49
26. Açıklık ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi.....	49

27. Somuttan soyuta ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi.....	50
28. Bilinenden bilinmeyene ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi.....	50
29. Yakından uzağa ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi.....	51
30. Anlatım yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi.....	51
31. Soru cevap yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi.....	52
32. Problem çözme yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi.....	52
33. Tartışma yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi	53
34. Gösteri yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi.....	53
35. Örnek olay incelemesi yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi	54
36. Grup tartışması yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi.....	54
37. Gezi gözlem yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi.....	55
38. Sınıf mevcudu ve okul türü ilişkisi.....	56
39. Öğrencinin coğrafya dersine karşı ilgi ve tutumu konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi.....	57
40. 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde soru sorarak derse katılım durumu konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre değişimi.....	57

41. 9. Sınıf öğrencilerinin derste tartışma yapabilme derecesi konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre değişimi.....58
42. Öğrencilerin coğrafya dersinde öğretmenlerinin sordukları sorulara cevap verebilmek için araştırmalar yapma durumu konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi58
43. Öğrencilerin, dersi başarmak için yardımcı kurs veya takviye alma ihtiyacı duyma konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi59
44. Öğrencilerin coğrafya ile ilgili yayınlanan yayın ve haberlere karşı ilgilerinin okul türüne bağlı değişimi.....59
45. Coğrafyanın günlük hayatta kullanılabilir bilgiler kazandırması konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi60
46. Coğrafyanın düşünme yeteneği kazandırması konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi.....60
47. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafi görüş ve gerçekleri öğrenmekten çok coğrafi kavramları ezberleme konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi61
48. 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde coğrafi kavram ve terimleri öğrenirken zorlanma konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi.....61
49. 9. sınıf öğrencilerin coğrafya dersinde matematiksel bilgi gerektiren konularda zorlanma hususundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi.....62
50. 9. Sınıf öğrencilerin coğrafya eğitimi alırken hedeflediği amaçların Okul Türü ile ilişkisi.....62

51. Coğrafya öğretmenlerinin, kendilerini yenileme ve geliştirme konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi	66
52. Coğrafya öğretmenin öğrenciyi derse motive etme derecesi konusundaki öğrenci değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi	66
53. 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde kendilerine yeterince fikir üretici sorulması konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi.....	67
54. Öğrencilerin coğrafya dersini anlamadığı zaman öğretmene kolaylıkla soru sorabilmeleri konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi.....	67
55. 9. Sınıf öğrencilerinin, coğrafya dersinde öğretmenin öğrencisiyle ders konusunda birebir ilgilenmesi konusundaki değerlendirmelerin okul türüne bağlı değişimi.....	68
56. 9. Sınıf öğrencilerinin okullarında coğrafya dersine gerekli önemin verilmesi konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi... ..	68
57. Öğretmenlerin coğrafya eğitimi verirken hedeflediği amaçların okul türüne göre incelenmesi.....	69
58. Genel Lise Haftalık Ders Çizelgesi / Sosyal Bilimler Alanı.....	73
59. Genel Lise Haftalık Ders Çizelgesi / Fen Bilimleri Alanı.....	73
60. Genel Lise Haftalık Ders Çizelgesi / Türkçe Matematik Alanı.....	74
61. Meslek Liselerinin Tüm Alanlarının Haftalık Ders Çizelgesi.....	74
62. Metge Projesi Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi Tüm Alanları Kapsayan Seçmeli Dersler Eğitim Ve Öğretim Programı.....	75

GRAFİKLER LİSTESİ

<u>Grafik No</u>	<u>Grafik Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Sınıf mevcudu ve okul türü ilişkisi	56
2.	Örneklemdaki tüm öğrencilerin coğrafya öğrenimindeki amaçları.....	63
3.	Genel liselerdeki öğrencilerin coğrafya öğrenimindeki amaçlar.....	64
4.	Meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya öğrenimindeki amaçları.....	64
5.	Meslek lisesi ve genel lise öğrencilerinin coğrafya öğrenimi alma amaçlarının karşılaştırılması.....	65
6.	Örneklemdaki tüm öğrencilerin coğrafya öğrenimindeki amaçları	70
7.	Genel liselerdeki öğretmenlerin coğrafya öğretimindeki amaçları.....	70
8.	Meslek lisesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimindeki amaçları.....	71
9.	Meslek lisesi ve genel lise öğretmenlerinin coğrafya öğretimi verirken bağlı kaldıkları amaçlarının karşılaştırılması	72

BÖLÜM I

İLGİLİ ARAŞTIRMA VE YAYINLAR

1.1.Konuyla İlgili Kuramsal Açıklamalar

1.1.1 Coğrafya Dersinde Kullanılan Araç Gereçler

Araç ve gereçler; eğitim ve öğretimi kolaylaştıran, nitelikli bir eğitim ve öğretim yapmayı sağlayan, ulaşılmak istenen hedef ve davranışı elde etmeyi kolaylaştıran unsurlardır.

1. Haritalar

Eskiden beri coğrafya ilminde haritaya, özel bir önem verilmiştir. Zaten harita coğrafyanın özüdür. Harita, coğrafyanın en lüzumlu gerecidir.

Harita; yeryüzünün bütününün, veya bir bölümünün, esas alınan bir ölçeğe göre düzlem üzerine aktarılması sonucu elde edilen gereçtir. Ortaöğretim coğrafya eğitiminde, haritalardan yararlanmak bir zorunluluktur. Çünkü bu teknik, coğrafya eğitimini görsel duruma getirmeye yardımcı olur (Doğanay, 2002:225).

2. Atlas

Dünyanın bütünü, kıtalar ve ülkelerin haritalarını içeren kitap, yada coğrafya, ekonomi,tarih, gökbilim, dil bilim, turizm, botanik... gibi bilimsel konularla ilgili dağılışları içeren haritalar ve levhalar bütünü, atlas diye tanımlanır. Yeryüzünün bütününi içeren bu haritalar, kitabı veya cildi, bu niteliğinden dolayı, yerküreyi omuzlarında taşıdığı kanaat getirilen efsanevi, başka bir ifade ile mitolojik dev ile benzeştirilerek, atlas adlı bu devin, bazılarına göre efsanevi devin adı, bu haritalar takımı kitap veya cilt için de kullanılır olmuştur(Doğanay, 2002:238). Öğrencilerin mutlaka atlastan yararlanmaları gerekir.

3. Numune ve Koleksiyonlar

Numune ve koleksiyonlar, öğrencilere bütün duyu organlarını kullanarak yaşantı geçirmelerini sağlayan araçlardır. Bunlardan numuneler doğal ortamından alınıp sınıfa getirilmiş cisimlerdir. Numuneler genellikle doğa da bulundukları için okullara parasal bir yük getirmez. Ancak doğada çok sık rastlanmayan bazı varlıkların numunesini bulmak zor olabilir. Numuneleri öğretmenler toplayabileceği gibi, öğrencilerinden de sınıfa numuneler getirmelerini istenebilir(Erden,1996:178). Ayrıca öğrencilerin numuneleri koleksiyon yapmaları da teşvik edilebilir

4. Hareketli sesli görüntüler

Olgu ve olayların küçük bir ekranda , iki boyutlu, sesli, renkli veya siyah-beyaz görüntülerle öğretilmesini sağlayan öğretim materyalleridir. Eğitim ortamında TV'den daha çok video ve bilgisayardan yararlanılabilir. Öğretmenler kendi olanaklarıyla belgeselleri, eğitici değerleri olan filmleri, haberleri videoya, kayıt ederek sınıf ortamına getirilebilir (Erden,1996:178). Konu ile ilgili cd ve internet sayfalarından faydalanabilirler.

5. Hareketsiz Görüntüler

Tepegöz projeksiyon makinası günümüzün en önemli görsel araçlarından biridir. Şeffaf materyallerden ışığı geçirerek ekrana yansıtır. Öğrenciler şeffaf bir malzeme üzerindeki yazıları, resimleri, grafikleri, şekilleri ekranda istenilen büyüklükte ve renkli olarak izleme imkanı bulurlar (Küçükahmet,1995:97). Boş bir şeffafın üzerine ders esnasında da yazı yazılarak kullanılabilir. Normal ışıktaki da kullanılabilir, karartmaya gerek yoktur. Öğretmen sınıfa yüzünü dönerek anlatabilme imkanına sahiptir.

Slaytların ekrana yansıtılmasına yarayan araca slayt projektörü denir. (Demirel, 1994:84). 35 mm'lik kameralarla çekilmiş renkli yada renksiz filmlerin pozitif olarak banyo edilmiş ve kesilerek 5x5 cm'lik mukavva yada plastik

çerçevelere yerleştirilmiş olanlara slayt (dia) denilmektedir(Ergin,1995:117). Makinayı uzaktan kumanda ile kullanabilen öğretmen, aynı zamanda sınıfta dolaşma imkanı bulur. Kullanım esnasında sınıfın karartılması, öğrencilerin not tutmasına engel olur. Gösterinin başında açıklama yapılması, gösterinin hemen ardından ışıktandırılması, konuyla ilgili özetin öğrencilere verilmesi ve tartışma yapılması uygundur.

6. Soyut Görsel Semboller

Bunlar, somut, ancak karmaşık kavramların birleştirilmesinde, kavramlar arası ilişkilerin öğretilmesinde kullanılabilir. Soyut kavram ve ilkeleri somutlaştırmanın yanı sıra, öğrencilerin ilişkileri görsel olarak algılamasını sağlar ve karmaşık bilgilerin özetlenmesine yardımcı olur. Grafik ve şekiller, birden fazla kavram, olay, olgu arasındaki ilişkiyi göstermek amacıyla, genellikle, basit resimler, şemalar ve yazılarla birlikte kullanılır (Erden,1996:190) .

Araç ve gereçler; eğitim ve öğretimi kolaylaştıran, nitelikli bir eğitim ve öğretim yapmayı sağlayan, ulaşılmak istenen hedef ve davranışı elde etmeyi kolaylaştıran unsurlardır.

1.1.2. Coğrafya Dersinde Faydalanılan Öğretim İlkeleri

Öğretim ilkeleri, eğitimin daha verimli ve kolay gerçekleştirilebilmesi için göz önünde bulundurulması gereken bir takım yardımcı unsurlardır. Bunların başlıcaları:

1.Öğrenciye Görelik İlkesi

Öğrenciler aynı yaş ve sınıfta olmalarına karşın öğrenmeye ilgileri ve hazır bulunuşlukları açısından birbirinden ayrılırlar (Ülgen, 1995:193) .Çocuk doğuştan getirdiği kalıtsal özellikleri ve çevresi ile etkileşim içinde gelişir. Her insanın nasıl vücut yapısı farklı ise, doğuştan getirdiği öğrenme potansiyeli de farklıdır. Eğitim yolu ile çocuğun sahip olduğu potansiyel geliştirilebilir.

Öğrenciler arasında ilgi değer ve tutum gibi duyuşsal özellikler açısından da farklılıklar vardır. Bazı öğrenciler matematikten, bazıları Türkçe'den, bazıları da spordan zevk alabilir. İşte öğrenciler arasındaki katılım ve öğrenme ürünü bu davranış farklılıkları, bireysel ayrılıklar olarak adlandırılır (Erden, 1996:70) .

Öğrenme her yaş ve düzeyde olacağı için; öğrenciye sunulacak bilgiler, öğrenci için kullanılacak araç ve gereçler, uygulanacak metot ve teknik, öğrenilecek olanın fiziksel, zihinsel ve sosyal seviyesi ile paralellik göstermelidir (Doğanay,2002:147) .

2. Güncellik İlkesi

Bu ilkeye, aktüalite veya yaşanırılık ilkesi de denir. Eğitilen bireyleri, güncel olaylardan soyutlayamayız. Yapılan eğitim, güncel sözlü ve yazılı medyayı izleyen, bunlarda sergilenen görüş ve düşünceleri eleştirel yaklaşımlar içinde benimseyebilen kimseler yetiştirmelidir.orta öğretim coğrafya eğitimi konularının işlenmesinde, güncellik ve yaşanırılık ilkesinin uygulanabileceği pek çok konu vardır.. aktüalite ilkesi, işlenen konuların günlük hayata yansımış yönleri açısından ile alınmalıdır (Doğanay,2002:147). mesela don, sis, kar, yağmur, yıldırım, şimşek, heyelan, deprem, volkan püskürmesi vs. olaylar, oluştukları yer ve zamanda açıklanmalıdır

3 . Bütünlük İlkesi

Bütünlük ilkesi denildiği zaman, konular arası bütünlük ile fikirler arası bütünlük anlaşılır. Ders kitaplarında işlenmiş olan müfredat programları, genel olarak bu ilke dikkate alınarak hazırlanmış programlardır (Doğanay,2002:157).

Coğrafya derslerinde işlenecek konuların ardarda gelecek şekilde bir bütünlük gösterir. Birbirleri ile kopuk konular ardarda gelmemelidir. Mesela yerin yapısı konusu işlenirken; Jeolojik zamanlar, yer kabuğunun yapısı, kayaçlar, yer kabuğunun iç yapısı, yer kabuğunu işleyen kuvvetler (-iç kuvvetler-dış kuvvetler), gibi olmalıdır. Meridyen ve paraleli bilmeyen bir öğrenciye enlem ve boylam kavramı verilmemelidir. Ova kavramının ne olduğunu bilmeyen öğrenciye ova çeşitleri anlatılmamalıdır (Güngördü, 1997:64).

4. Açıklık İlkesi

Bu ilkeye ayanilik ilkesi de denir. Türkçe'mizde kullanılan, ayan beyan terimi bu ilkeye uygun anlamlar içerir. Çünkü, besbelli, apaçık, açıkça, belli olmak, açıkça bilinmek gibi anlamları vardır (Doğanay,2002:156)

Öğretmen, öğrencileri eşyanın kendisi ile karşı karşıya getirerek veya değişik yollar izleyerek tüm duyularını kullanmaları sağlamalıdır. Bunun için öğretmen, dersin konusunu dikkatle gözden geçirmeli, konuyla ilgili araç gereç ve varlıkları tespit etmelidir. Bunların nereden ve nasıl temin edileceğini araştırmalı, derste bulundurulması için gerekli tedbirleri almalı öğrencilerin gözlem, inceleme ve araştırma yapmaları sağlanmalı, onları harita,resim, şekil, grafik, şema, model, ve numunelerden yararlandırmalıdır. Bu ilke, bu yönüyle, somuttan soyuta ilkesine benzemektedir (Büyükkaragöz ve Çivi,1999:55)

5. Somuttan-Soyuta İlkesi

Eğitim ve öğretime öncelikle somut örnekler göz önüne getirilerek başlanmalı ve giderek soyut konular ele alınmalıdır. Öğretimde soyutu somutlaştırma yolları, bazen eşyalar ve maddelerin incelenmesine dayanmakla birlikte, somutlaştırmaların yollarından biri, çok örnek vermek bir diğeri ise, araç gereç kullanmaktır. Ne kadar sık aralıklarla araç gereç kullanılarak öğretim yapılırsa, soyut kavramlar ve soyut fikirler, o derecede somutlaştırılmış ve öğrenilmeleri de kolaylaştırılmış olur (Doğanay, 2002:154).

Mesela; soyut olan olaylardan; dünyanın yuvarlaklığını, ekseni ve güneş etrafında döndüğünü, mevsimlerin oluşumunu, ancak model küre veya bir deney tablosu ile gösterebiliriz. Volkan dağlarının meydana gelişi somut bir olay olmakla beraber öğrenci için soyut bir kavram olan mağma hazinesini öğretebiliriz (Güngördü, 1997:63).

6. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi

Bu ilkeye, bilinmesi gereken öncül terimler, temel kavramlar, ilkeler ve esaslar da diyebiliriz. Eğitimini vereceğimiz yeni bilgilere temel oluşturacak geçmiş kavram ve terimler ya önceden öğrenilmiş ve bilinç altına yerleşmiş esaslar, yada öğretmen yetersizliği, branş öğretmeni bulunmayışı, ilgisizlik, kolay sınıf geçme... gibi nedenlerle, gerekli oldukları halde, hiç bilinmeyen kavram ve terimler, fikir ve görüşler... olabilirler(Doğanay,2002:151).

Çocuk, yeni öğreneceği şeyleri daha önce öğrendikleri ile ilişki kurarak, birbiri ile bağlayarak öğrenir, fazla kuramsal açıklamalardan hoşlanmaz. Bu nedenle, öğrenilecek şeyler bilinenlerden bilinmeyenlere doğru düzenli bir sıra izleyerek, basamak öğretilmelidir(Binbaşıoğlu,1986:23).

Bu ilke bütün ilimler için ve dolayısıyla coğrafya eğitimi alanında mutlaka gözetilmesi gereken bir ilkedir. Örneğin; “Nem” teriminin ne anlama geldiğini, kaynaklarını ve nasıl oluştuğunu bilmeden, yani öğretmeden, bulut, yağış ve yağış çeşitleri gibi iklimatik konuları öğrencilere kavratmak imkansızdır(Doğanay, 2002:151).

7. Yakından Uzağa İlkesi

İnsan belli bir çevrede yaşar ve ortaöğretim çevrenin, öznel ve nesnel özelliklerinden etkilenir. Hatta kimi düşünürlere göre birey öncelikle çevresinin eseridir. Hem ortaöğretim yaşadığı çevrenin etkisinde kalır, hem de yakın çevresini, sürekli merakından dolayı, daha rahat algılar (Doğanay,2002:149).

Öğrenci ilgisinin yakından uzağa doğru olduğu konusunda yaygın bir kanı vardır. Öğretimin verimli olabilmesi için öğrencilerin tanıdığı, daha kolay öğrenebileceği ve öğrenmesi gerektiği çevre şartlarının göz önünde bulundurulması gerekir. Öğretimde en yakın çevreden başlanıp aşamalı bir sıra takip edilerek insan ve toplum ilişkilerine ulaşılır (Binbaşıoğlu,1986:23).

yapılacak şey, sürecin oluşum mekanizması ve zararlarını kavratmadan önce, yağmurlu havalar veya kar erimesi olduğu günlerde, çevreden geçen bir akarsuyun boz bulanık akması gb (Doğanay, 2002:149).

2. Coğrafya Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri

Yöntem; kısaca öğretim yaşantılarının desenlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yoldur (Oğuzkan,1985:1993).

Kuşkusuz her dersin ve konunun özelliklerine göre yöntemler farklılaşır. Öğretmenin bir konunun işlenişinde birden çok yöntemi bir arada kullanması, öğrenmeyi olumlu yönde etkiler. Bu nedenle öğretmenin , öğrenim yöntemlerini bilinçli ölçüde kullanacak mesleki yeterlilikler göstermesi beklenir. Ancak öğretmenin yöntem seçimini etkileyen bir çok değişken vardır. Bunlar:

- Öğretmenin yöntem bilgisi ve yöntem kullanmaya yatkınlığı
- Okulun araç-gereç, kaynak, donatım, fiziksel mekan, vb. olanaklara sahip olma düzeyi
- Öğrencilerin konuya ilişkin giriş davranışlarının düzeyi
- Öğretim sonunda öğrencilere kazandırılmak istenen davranış değişikliğinin niteliği
- Konunun özelliği
- Sınıftaki öğrenci sayısı
- Zaman ve maliyet (Aydın, 1998:)

1. Anlatım Yöntemi

Anlatım yöntemi, öğrenciden etkin katılım istenmeksizin, bilginin tümüyle anlatıma dayalı olarak sunulması (Ergin,1995:97), öğretmenin konuyu bir sıra ve düzene göre, karşısındaki öğrencilere anlatması,açıklamasıdır. Bu yöntem, sınıf içi çalışmalarda öğretmenin daha etkin olmasını zorunlu kılar (Binbaşioğlu, 1986:106) .

Ancak daha çok açıklayıcı, betimleyici, yorumlayıcı özellikler gösteren dersler için önerilir. Bununla birlikte özellikle ders amaçlarının belirlenmesi, değerlendirme ve özetleme aşamalarında diğer derslerde de sıklıkla uygulanmaktadır (Aydın, 1998).

Anlatım yönteminde, öğrenci soru-cevap ve tartışma yöntemleri ile derse katılma olanağı bulamadığı için sıkılabilir. Bu nedenle öğretmen, anlatım yöntemini diğer yöntemlerle bir arada kullanmaya özen göstermelidir. Ayrıca öğretmen; anlatımın , kısa ve ilginç olmasına ve uygun araç gereçlerle desteklenmesine çalışmalıdır. Öğretmenin ses tonunu ayarlama ve beden dilini kullanma becerisi de, anlatım yönteminin etkililiği ile yakından ilişkilidir (Aydın,1998). Konuların sunulması, konular arasında bağlantı kurulması, özetlenerek öğrencilerin hatırlaması sağlanması, ipuçlarıyla sonucun bulunmasına yardımcı olunması, mevzuya canlılık katılması (Oran, 1957:63) anlatım yönteminin etkili olarak kullanılmasıyla mümkündür.

Yararları

- Aynı anda çok sayıda kişi bilgilendirilir
- Öğrencilere dinlenme alışkanlığı kazandırır.
- Kısa zamanda çok sayıda bilgi verilebilir
- Uygulaması kolay ve ekonomiktir
- Öğrencilere, konuya ilişkin genel bir bakış açısı kazandırır.

- Öğrencilere, konuya ilişkin genel bir bakış açısı kazandırır. Özellikle kısa zaman diliminde uygulandığında, öğrencilerin derse güdülenmeleri ve dikkatlerin toplanmasında yararlıdır.

Sınırlılıkları

- Öğretmen –öğrenci etkileşimi zayıftır.
- Öğrencinin edilgen konumda olması, derse ilgiyi azaltır
- Öğretimin değerlendirilmesinde, öğrenciden dönüt alma olanağı yoktur.
- Özellikle kalabalık sınıflarda, uzun ve sık tekrarlanan bir anlatım yöntemi, dersi kolayca sıkıcı hale getirir ve davranış sorunlarını artırır.
- Öğrencilerin ilgi, beklenti ve gereksinimlerinin karşılanıp, karşılanmadığını belirlemek güçtür (Aydın, 1998)

2. Soru cevap yöntemi

Öğrencinin ders dışı çalışmalarda öğrendikleri arasında ilişki kurmasını amaçlayan, çoğunlukla öğrenci anlatımını esas alan bir yöntemdir (Yarhoğlu,1993:64). Derse giriş yapılırken, konu özetlenirken, konular arası bağlantı kurulurken kullanılabilir (Demirel, 1996:99). Bu yöntemde iyi bir öğretmen neyi ne zaman , nasıl soracağını bilmeli; sorularla hatırlama ve bilgi vermelerinden ziyade düşünmeleri de sağlanmalıdır (Küçükahmet,1995:44).

Yöntemin uygulanmasında, öğretmenin dikkat edeceği en önemli unsur, doğru cevapları anında birleştirmek, yanlışları düzeltmek ve öğrencilere ipuçları vererek öğrenme sürecini yönetmektir. Ayrıca öğretmen her öğrenciye soruyu cevaplaması için yeterli zamanı vermeli ve söz hakkı istemeyen öğrencilere de, açık uçlu sorular yönelterek derse katılmalarını sağlamalıdır (Aydın,1998) .

Yararları

- Öğrencilerin analitik ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirir
- Öğrencilerin öğrenme güçlüklerini belirlemeyi kolaylaştırır

- Öğrencilerin derse katılımını ve güdülenmelerini artırır.
- Öğrencilerin konuşarak iletişim kurma becerilerini ve sosyalleşme düzeylerinin geliştirir.
- Sorunların neden sonuç bağlamında bir bütün olarak kavranmasını kolaylaştırır.
- Soru cevap yöntemi, bilgi, kavrama, uygulama, çözümleme, bütünleştirme ve değerlendirme gibi her düzeydeki öğrenme için kullanılabilir.

Sınırlılıkları

- Sorular öğrencilerin anlayacağı şekilde yöneltmezse, öğrencilerin özgüven ve güdülenme düzeyi düşer.
- Her durumda doğru ve geçerli sorular sormak güçtür.
- Konuşma özürü öğrencilerin, derse katılımını olumsuz etkiler.
- Öğrencilerin yanlış cevap verme endişesi yok edilmezse, derse ilgi azalır.
- Doğru cevaplar pekiştirilmez ve öğretim başka tekniklerle desteklenmezse, öğrenme yeterince etkili ve kalıcı olamaz (Aydın, 1998) .

3. Gösteri yöntemi

Gösteri, sınıfa bir işlemin nasıl yapılacağını uygulayarak anlatmak ve genel ilkelerini açıklamak için kullanılan bir yöntemdir. Gösterinin başarılı bir biçimde gerçekleşebilmesi için öğretmenin önceden gerekli planlamayı yapması gerekir. Bu amaçla kullanılacak araç gereç ve kaynaklar sağlamalı ve gerekiyorsa uzman kişiler çağrılmalıdır. Ayrıca gösterinin yeri ve zamanı özenle planlanmalıdır. Öte yandan , gösteri sonunda kazandırılmak istenen davranışlar ve öğrencilerin sürece katılım biçimi ayrıntılı bir biçimde belirlenmektedir. Gösteri öncesinde öğrencilerin konu ve yöntem hakkında bilgilendirilmesi , derse katılımı olumlu yönden etkiler (Aydın,1998). Gösteri yöntemi, bilgisayar, resim, slayt, film, basit çizimler yada semboller gibi pek çok araçla yapılabilir.yapılan hazırlıkta bu araçlardan hangilerine ihtiyaç kararlaştırılmalıdır (Demirel, 1994:57). Ancak söz konusu yöntemin yararlı olması için, öğretmen öncelikle bütün öğrencilerin gösteriyi rahatça izleyebilecek bir düzende oturmalarını sağlamalıdır.

Yararları

- Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirir.
- Özellikle çekingen ve içe dönük öğrencilerin sosyal gelişmeleri için yararlıdır.
- Öğrenciler, insan ilişkilerinde duyarlık ve empati geliştirerek başarılı olurlar
- Öğrencilerin, anlama, konuşma, dinleme ve paylaşma gibi zihinsel ve sosyal melekelerini geliştirir.
- Öğrenciler, öğrenme sürecine etkin bir biçimde katıldıkları için, öğrenme kalıcı olur.
- Öğrenciler, yaşamda karşılaşılabilecekleri olası, güçlüklerle karşı zihinsel ve duygusal bir savunma gücü geliştirirler.
- Öğrenciler, duygu ve düşüncelerini açıklama olanakları buldukları için, dışa dönük ve üretken bir kişilik örüntüsü geliştirirler.

Sınırlılıklar

- Kalabalık sınıflarda uygulanması güçtür.
- Uzun bir hazırlık dönemi ve zaman gerektirir.
- Amaçlar açık ve anlaşılır bir ifade ile tanımlanmazsa, beklenen yararı sağlamaz
- Rol dağıtımı, başarılı bir biçimde gerçekleşmez ve dersle ilgisi kurulamazsa yöntem işe yaramaz hale gelir
- Rol oynama, sınıfta sık tekrarlanan ve uzun zaman alan yöntem haine gelirse, öğrencilerin derse ilgisi azalır.
- Rollerin, öğrenci , ders, ve konunun özelliklerine göre belirlenmesi, üst düzeyde mesleki ve teknik yeterlikler gerektirir (Aydın, 1998) .

4. Tartışma yöntemi

Tartışma, herhangi bir konunun iki yada daha çok kişi tarafından, karşılıklı konuşarak, birbirlerini dinleyerek ve eleştirerek incelenmesine yönelik bir yöntemdir (Binbaşıoğlu,1986:112). Ancak anlamlı bir tartışmanın gerçekleşmesi için

amaçlar önceden açıkça belirlenmeli ve gerekli ön hazırlıklar yapılmalıdır. Başarılı bir tartışma, öğrencilerin sözlü anlatım ve iletişim yeteneklerini geliştirirken, aynı zamanda farklı eğilim ve görüşlere hoşgörü ile yaklaşma duyarlılığı da kazandırır. Tartışma konunun, öğrencilerin ve durumsal koşulların özelliklerine öre farklı şekillerde gerçekleştirilebilir. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanlar; münazara, vızıltı grupları, beyin fırtınası, forum ve seminerdir (Aydın,1998).

Yararları

- Demokratik bir yöntemdir, öğrenciler arası diyaloglar gelişir.
- Öğrencilerin konuşma, soru sorma, cevap verme yetenekleri gelişir.
- Öğrenciler düşündüklerini açıkça ortaya koyar. Arkadaşlarının düşünce ve görüşlerini, bir sorunun değişik çözüm yollar olabileceğini öğrenirler.
- Kendi kendilerini disipline etmeyi öğrenirler. Öğretmen, öğrencilerini tanıma olanağına sahip olur.
- Öğrencinin konuyu çözümüleme, kavrama, ve yorumlama yeteneğini artırır, öğrenci derse aktif olarak katılır.

Sınırlılıkları

- Çok zaman alır. Uzun zaman dikkati konu üzerinde tutmak zordur.
- Sınıf iyi disipline edilmiş olmalıdır. Kalabalık sınıflarda uygulaması zordur.
- Bazı öğrenciler katılmak istemeyebilir.
- Tartışmaları sonuçlandırmak güç olabilir (Kemertaş,2001:216).

5. Problem Çözme Yöntemi

Karasar ve Oran'ın belirttiği gibi bireyi düşünsel yada fiziksel yönden rahatsız eden, kararsızlık ve birden çok çözüm yolu olasılığı görülen her durum bir problemdir. Problem çözme yönteminde problemi ortaya koymak ya da öğrencilerin problemi sezmelerine imkan vermek bir bakıma öğretmenin görevidir (Aktaran:Sağlam:1997) .

Problem çözme ,öğrenme yaşantılarının amaçlarına ulaşmak için etkili ve yararlı olan davranışları çeşitli olasılıklar içinden arayıp bulma yöntemidir. Bu nedenle problemi çözme yöntemi, yaratıcı ve bilimsel düşünme yeteneğini gerektirir. Bu yöntem güçlüğü hissetmek, problemi tanımak ve sınıflandırmak, güçlüğü problem şeklinde ifade etmek, gözlenebilir doğurgularını belirleyerek hipotez geliştirmek , uygulamak ve değerlendirmek şeklinde özetlenebilecek altı aşamalı bir süreci gerektirir. Aynı zamanda bilimsel araştırma yaklaşımının da, temel basamaklarını oluşturan bu işlemler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1. Güçlüğüün sezilmesi
2. Güçlüğüün problem olarak tanımlanması
3. Problemin çözümüne katkı sağlayabilecek olası neden sonuç ilişkilerinin yapılandırılması
4. Gözlenebilir doğrulayıcılardan hareketle, problemin çözümüne yönelik hipotezin geliştirilmesi
5. Geliştirilen hipotezin uygulanması ve verilerin toplanması
6. Değerlendirme (Aydın,1998)

Tekniği bir örnekle inceleyecek olursak; Akdeniz ikliminin pamuk, zeytin, incir gibi bazı tarımsal bitkilerin yetişmesi için uygun bir ortam olduğu öğretildikten sonra, öğrenciden California’da benzer iklimin olduğu belirtilerek, burada yetişebilecek ürünlerin neler olabileceğini düşünmesi istenir. Böylece problem çözme yöntemi ile sonuca ulaşılmış olur (Gümüş,1993:67).

Yararları

- Problem durumu,öğrencilerin düzeylerine uygun olarak seçilir, başarılı bir biçimde tanımlanır ve sınırlandırılırsa öğrenmeye ilgi artar.
- Öğrenciler duygu ve düşüncelerini seslendirerek problem çözme sürecinde, sorumluluk üstlendikleri için, özgüven duygusu geliştirirler
- Problem çözme süreci, öğrencilerin sistemli ve bilimsel düşünme yeteneklerini geliştirir.

- Öğrenciler birbirlerinin düşüncelerinden yararlanarak, soruna farklı açılardan bakmayı öğrenirler.
- Bu yöntemle hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenme gerçekleşir.
- Başarılı bir problem çözme deneyimi ile edinilen bilgiler başka durumlara transfer edilebilir.
- Öğrenciler yaşamda karşılaşılabilecekleri olası güçlüklerle nasıl baş edeceklerini öğrenirler.
- Öğrencilere, olgular arasında nedensellik ilişkisi geliştirme yetisi kazandırır.

Sınırlılıkları

- Bazı durumlarda, problemin sınırlandırılması ve tanımlanması güçtür.
- Öğrenme sonuçlarının test edilmesi zaman alır.
- Öğretmenlerin problem çözme süreci ve sınıf yönetiminde gerekli beceriyi gösteremediği durumlarda, beklene yarar sağlanamaz .
- Bazı durumlarda neden ve sonuçların birbirinden ayrılması ve uygulanabilir çözüm önerilerinin geliştirilmesi güçtür.
- Problem çözme süreci, uzun bir hazırlık dönemi gerektirir.
- Başarısız problem çözme deneyimleri, öğrencilerin demokratik olmayan yaklaşımlara eğilim göstermeleri ile sonuçlanabilir.
- Öğretmenin problem çözme sürecinde gerekli olan rehberlik ve yönlendirme görevini yapamaması halinde, konu dışına çıkılabilir ve öğrencilerin derse ilgisi azalabilir (Aydın,1998) .

7. Örnek Olay Yöntemi

Özellikle sosyal bilimlerde yaygın kullanılan örnek olay yöntemi, bir sorunun farklı bakış açılarından tartışılarak yeniden yapılandırılması amacıyla uygulanmaktadır. Bu amaçla gerçek yaşamdan alınan bir olay veya tümüyle kurgulanmış bir örnek olay, seçilerek neden ve sonuçları üzerinde tartışılır. Yöntem , farklı şekillerde uygulanabilir. Örneğin, olayın belli bir kesiti değişik bakış açılarının bir çok kez canlandırılarak, grup üyelerinin tepkileri alınabilir. Bu yaklaşım kişilerin

olaylara bakış açıları arasındaki farklılıkları vurgulamak yönünden yararlıdır. Ancak örnek olay yöntemi, daha çok konunun bir bütün olarak ortaya konması şeklinde uygulanmaktadır. Bu yaklaşıma göre izlenmesi gereken aşamalar şöyledir: birinci aşamada örnek olay kısaca özetlenir, ikinci aşamada olayla ilgili veriler ve değişkenler sınıflandırılır, üçüncü aşamada karar için alternatif seçenekler geliştirilir, dördüncü aşamada grup üyelerinin görüş ve önerileri bütünleştirilir, beşinci aşamada grup onayı ile alınan kararın uygulanabilirliği ve doğuracağı sonuçlar değerlendirilir (Aydın,1998) .

Bilen'inde belirttiği gibi bu yöntem, sosyal ilişkilerle ilgili bir durumu, problem olayı incelemek, olayın nedenlerini ortaya çıkararak çözüm yolları önermek istediğinde, olayı kişiselleştirmeden, problemin merkeze alınarak tartışılması amacıyla uygulanır (Aktaran: Sağlam, 1997) .

Yararları

- Öğrencileri sorun çözme yaşantılarıyla karşı karşıya getirir.
- Öğrenciler bir çok olgu ve ilkeleri söz ve yazı ile tekrar tekrar anlatabilirler.
- Öğrenciler, sorunların çözümüne ilişkin kuramsal açıklamaları okuyarak veya dinleyerek öğrenme yerine, bu sorunları gerçek yaşamdan alınan sorunlarla yüz yüze gelerek öğrenirler. Diğer bireylerin düşüncelerine de saygı duyma alışkanlığını kazanırlar.
- Arkadaşları ile çalışma imkanı kazanırlar, sorun çözme yetenekleri gelişir. Belli ve ilginç bir sorunla ilgilendikleri için ilgi ve güdülerini yüksek olur.

Sınırlılıkları

- Çalışmalar uzun zaman alır.
- Öğretmenin çok iyi hazırlanması gerekir.
- Sınıf mevcutları normal olmalıdır.
- İncelenmesi düşünülen olaya tam olarak uyan bir örnek yazmak güç olabilir.
- Tartışmaları yönetme ve değerlendirme biraz zordur. Bu konuda öğretmenin yeterli olması gerekir(Kemertaş, 2001:222).

1.2. Konuyla İlgili Literatür İncelemesi

Günümüz eğitim sisteminde coğrafya dersi ilköğretimden üniversiteye kadar ders programlarında yer alan ve alması gereken bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yapılan literatür incelemelerinde günümüz coğrafya öğretiminde diğer alanlarda olduğu gibi sorunlar yaşandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda; Geçmişte coğrafya eğitimi nasıl yapılmaktaydı?, Günümüzde nasıl yapılıyor?, Nasıl yapılması gerekli ? sorularının cevaplarını arayan yayınlar çalışmamıza ışık tutmuştur.

Sekin' in (1996) “Günümüz Türkiye’inde Coğrafya Eğitiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli makalesinde ‘21. yüzyıla girilirken Coğrafya’nın amaçları ve hedefleri nelerdir?’ sorusunun coğrafyanın sorunları ve çözüm önerilerinin özünü oluşturduğu savunur.Sekin bu çalışmasında; Coğrafya’nın bugünkü hedefleri ve sorunlarını ele alırken üniversite eğitimi alanların tam anlamı ile öğretmen yetiştirmeye yönelik eğitim alıp alamadığını sorgulamaktadır. Coğrafya’nın geleceğe yönelik hedefleri ve sorunları irdelenirken şu sorulara cevap aranması gerektiğini savunmuştur; 21. yy’da nasıl bir coğrafya eğitimi verilmeli?, Öğretmen neleri nasıl öğretmeli?, Hangi bilgilerden niçin ve ne oranda bahsedilmeli?, Öğrenci neleri, niçin, nasıl öğrenmeli?, Bugün neler öğretiliyor, nasıl bir sonuç alınıyor, eksikleri nelerdir?, Bilgiler daha kalıcı hale nasıl getirilmeli?

Ülkemizdeki coğrafyacıların geleceğe yönelik hedefleri olmadığını, yeteri kadar bir araya gelmediklerini vurgulayıp, öğretmenlerin daha seçkin hale getirilebilmesi için bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Ders araç gereçleri ile ilgili sorunlara değinmiş, eğitimde görsel bilgiye ağırlık verilmeli, az anlatım, çok uygulama yaptırılması gerektiğini vurgulamıştır. Nitelikli öğrenci yetiştirmek için daha hoşgörülü, donanımlı, arzu edilebilir ortamlarda ders işlenilmesini tavsiye etmiştir.

Efe’nin (1996) “Coğrafya’da Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitiminde Çağdaş Metot Ve Teknikler” isimli makalesinde ilköğretimden başlayarak günümüze kadar süren iyi bir coğrafya eğitimi ile günümüzde yaşadığımız problemlerin birçoğunun gelecekte ortadan kalkacağı öne sürülmüştür. Ders kitaplarına yönelik bazı

ezbercilikten uzak durulması gerektiği, güncel konulara daha fazla yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. İlk ve orta öğretimde coğrafya öğretiminin çok daha farklı şekilde yapılması gerektiğini vurgulamıştır. ‘Coğrafya olmasa da olur’ zihniyetinin yanlış öğretimden kaynaklandığını belirtip coğrafya öğretimi metot ve tekniklerinde bazı değişiklikler yapılmasını önermiştir. Araç gereç kullanımının önemini anlatıp, bir çok örnek uygulama örneği vermiştir. Aktif öğrenme yöntemini tavsiye etmiştir.

Aşkar’ın (1999)“Eğitimde Teknoloji Kullanımı” isimli makalesi de ABD ile Türkiye’de eğitimde teknoloji kullanımını açısından karşılaştırarak çalışmamızda bize ışık tutmuştur. Türkiye’de sadece ürünü değil, ürünle beraber geliştirilen süreçleri de transfer ettiğini belirtmiştir.bu konuda bilinçli bir politika izlenmediğini anlatarak, bu durumun bir uyarılma, özümseme ve yeniden üretme yani inovasyon sürecini de engellemekte olduğunu, bilgi birikimi ve deneyim oluşmadan kısıtlı kaynakların boşa gittiğini belirtmiştir.

Kılıç (1999) “Orta Öğretimin Yeniden Yapılanması” isimli bildirisinde 16. milli eğitim şurasında önerilen orta öğretim modelinin yaşama geçirilebilmesi için temel stratejiler saptamıştır. 21. yüzyıl gereksinimlerini karşılayacak bir orta öğretim yapılanması için okulda öğrenilen kavramları yaşamda uygulamak, mesleklerin yeniden tanımlanması, teknolojinin ortak kültürün bir parçası olarak eğitimde yer alması, okullarda çağdaş işletmecilik ve yönetim becerilerinin geliştirilmesi, yetkilerinin arttırılması, okuldan işe geçişi kolaylaştıracak öğretim programları hazırlanması gerekmektedir. Standartları esas olan yaklaşımda: programdaki her dersin hem mesleki beceri düzeyi bakımından ve hem de akademik sistemde bireye sağladığı olanakların net olması gerektiğini savunmuştur. Genel ve mesleki eğitimin kuvvetli yönleri esas alınarak çağdaş anlayışla yeni bir program yapılmasını önermiş sınıfta geliştirilen kavramların günlük ve iş hayatında kullanılmasına imkan sağlayacak ortamın oluşturulmasının öneminden bahsederek, okulu ne olursa olsun, gençlerde karar verme, seçenek üretme, tasarım yapma, problem çözme, bilgiyi üretimde kullanma, iletişim kurma gibi değerlerin geliştirilmesine önem verilmesini tavsiye etmiştir.

Taşlı'nın (1996) "Coğrafya Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar" isimli bildirisi de ilgili literatür olarak tespit edilmiştir. Coğrafya öğretiminin önemi, konusu, kapsamı, ders kitabı, müfredat programı ve ders araçları , öğretmen temini, iş bulma gibi sorunların dışında özellikle coğrafya öğretim yöntemleri ile ilgili sorunu daha önemli bulduğunu belirtmiştir. Niçin coğrafya öğrendiğimizi sorgulamış ve böylelikle coğrafya öğretiminin önemini vurgulamıştır. 1978-1991 yılında Atatürk Üniv. Coğrafya bölümüne kayıt yaptıran öğrenciler üzerinde yapılan anketten verdiği bir örnekte öğrencilerin %70-80'i lise öğrenimi sırasında hiç atlas ve harita kullanmamış olduğu gerçeğini net olarak ortaya koymuştur. Yine 106 coğrafya öğretmenine uyguladığı anketten aldığı sonuçlarla anlatım metodunun ne kadar yoğun olarak kullanıldığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlara dayanarak coğrafya dersinin neden çekiciliğini kaybedip bir ezber dersi olduğunu anlatmıştır. Sonuç olarak; Coğrafya öğretiminde öğretim yöntemi yaklaşımı ne olması gerektiğini sorgulamış ve problem çözmeye dayalı, öğrenci merkezli bir yöntemle öğrencinin olgu, kavram, genelleme yolunu kullanarak bilgiyi kendinin keşfetmesini önermiştir.

Doğanay'ın (1989) "Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları" isimli makalesi de çalışmamıza büyük ölçüde ışık tutmuştur. Doğanay makalesinde, coğrafyanın tanımını yapıp, anlamı ve konusunu açıklamıştır. Ortaöğretim kurumlarında bu bilimin hak ettiği önemi bir türlü kazanamadığını vurgulamıştır. Ortaöğretim sisteminde cumhuriyet döneminde bir çok kez amaçsız öğretim programları değişiklikleri yapıldığını söyleyen Doğanay bu değişikliklerin milli kültürümüz ve yurt sevgisinin kaynağı olan orta öğretim coğrafya ders programlarını giderek kısır programlar haline getirildiğini belirtmiştir. Yazdığı makalesinde orta öğretim çağı öğretiminin içine düşürüldüğü durumun milli kültüre verdiği zararları önleme çareleri incelenmiştir. Klasik ekolün geride kaldığını bugün uygulamalı coğrafya devresine girildiğini hatırlatmıştır. Ezber dersi olmamamsı gerektiğini anlatan Doğanay, coğrafi düşünce ilkeleri yönünden diğer bilimlerden ayrıldığını belirtmiştir. Coğrafi düşüncenin metot ve ilkelerini belirleyen bir sistematığın ardından planlamanın temelini coğrafyanın teşkil ettiği iddiasında bulunmuştur. niçin coğrafya öğrendiğimizi sorgulayan yazar, yurt sevgisinde, yurt savunmasında, ülke yönetiminde kullanıldığını belirtip, bu bilincin oluşturulmasında

ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Lise coğrafya öğretimini inceleyen yazar, niçin coğrafya eğitimi yapıldığını, bu dersin genel ve özel amaçları nelerdir, hangi araç gereçler kullanılarak bu eğitim verilir, öğretim metotları nelerdir gibi... soruların cevaplarını kapsayan ayrıntılı coğrafya öğretim programı, çoktan hazırlanmış olması gerektiğini belirtmiştir. Tarihsel gelişim içinde ortaokul ve liselerdeki öğretim programlarında yapılan değişiklikleri belirtmiştir. Alan ayrımında seçmeli konuma düşen, meslek liselerinde dersin lise 2 ve 3 te kaldırılmasının coğrafya dersinin yanlış bir uygulamasının kurbanı olduğunun vurgulamıştır. Öneri olarak bu duruma karşılık yeni bir program sunmuştur. Sonuç olarak temel sorunlar ve alınması gereken tedbirlere değinen yazar, öğretim programları yönünden, branş öğretmeni sorunu yönünden ve araç gereç sorunu yönünden tespitlerde bulunup, olan ile olması gerekenin değerlendirilmesini yapmıştır.

Öztürk'ün (2002) "Liselerde Coğrafya Öğretiminde Araç Gereç, Materyal Kullanımı ve Önemi" adlı makalesinde yaptığı araştırmasında coğrafya dersi öğretiminde kullanılan araç gereç ve materyaller ile kullanım sıklığı belirlenmeye çalışılmıştır. 2000-2001 öğretim yılı güz döneminde Hacettepe Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalına kayıtlı 1. sınıf öğrencilerinden 174 öğrenciye uygulanan ankette mezun oldukları liselerde, coğrafya derslerinde kullanılan araç gereç ve materyaller ile bunların kullanma sıklığını belirleyecek sorular sorulmuş. Anketlerde kullanılan araç-gereçlerin bilgisi, kullanım sıklığı, ve materyali tanıma bilgileri sorgulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre liselerde coğrafya öğretiminde araç gereç ve materyallerin çok fazla kullanılmadığı belirlenmiştir. sadece fiziki haritaların gerekli olan derslerde % 50 oranında kullanıldığı, diğer araç gereç ve materyallerin ise yeterince kullanılmadığı görülmüştür. bu durumun sorumlusu olarak sadece öğretmenleri veya sadece öğrencileri görmenin yanlış olacağını savunan Öztürk bu durumun oluşmasında yeterli donanımına sahip olmayan okulları ve hizmet içi ve öncesi eğitim kurslarının eksikliğini de etkili bulmuştur.

Koçer'in (1991) "Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Girişimi" adlı araştırma- inceleme dizisinde, mesleki ve teknik öğretiminin Osmanlı Dönemine tekabül eden gelişimine değinilmiştir.

Özey'in (1996) "Osmanlı Döneminden Bugüne Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi" isimli makalesi Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan itibaren coğrafya dersinin eğitim ve öğretimdeki yeri ve önemine değinilmiş, cumhuriyet dönemindeki uygulamalar tasvip edilen ve edilmeyen yönleri ile yansıtılmıştır. Osmanlı dönemindeki öğretimde coğrafya derslerinin zorunlu dersler arasında okutulduğu ancak, cumhuriyetin son yıllarında uygulanan ders geçme ve kredili müfredat programlarında, coğrafyanın öneminin göz ardı edildiğini anlatmıştır. Söz konusu bu programlara göre meslek liselerimizin çoğunda coğrafya dersleri kaldırılmış, lise fen bölümlerinde seçmeli ders konumuna getirilmiş ve genel olarak kredileri azaltılmıştır. Ancak sonradan yeniden sınıf geçme esası getirilmeye başlamış yani ortaöğretim ders programlarında sık sık değişikliğe gidilmiştir. Bu tespitleri yapan Özey ülke yönetiminde görev yapacak tüm yetkililerin ülkesini ve dünyasını iyi tanınması gerektiğini vurgulayarak, ortaöğretim gören tüm öğrencilerin alan ayırımı yapılmaksızın zorunlu olarak coğrafya okuması gerektiğini savunmuştur. Ortaöğretimde coğrafya eğitimi ve öğretimi ile ilgili sorunları tespit etmiştir. Bu sorunlar: 1. Alan ayrımı yapılarak coğrafya eğitiminde standardizasyonun bozulması 2. Öğretmenlik mesleği ile ilgili sorunlar 3. Yüksek öğretimde coğrafya öğretmeni yetiştiren fakültelerde yaşanan sorunlar 4. Ders kitaplarından kaynaklanan sorunlar 5. Ölçme değerlendirmede yaşanan sorunlar 6. Coğrafya öğretimindeki uygulama sorunu 7. Coğrafya odasının olmaması 8. Paralı eğitim sorunudur. Sonuç olarak bu sorunların çözümlerinin yöneticilere düştüğü, çözümlenebilmesi için; eğitim öğretim alanında uygulanan tüm kısıtlamalar kaldırılmalı, modern dünyanın modern eğitim öğretim seviyesi yakalanması gerektiğini savunmuştur.

Sezgin'in (1999) "21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Mesleki Ve Eğitim Sistemi, Gelişmeler, Sorunlar Ve Çözümler" isimli bildirisinde 21. yüzyılın eşiğinde Türk Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminde sağlanan gelişmeler, karşılaşılan sorunlar ve sorunların çözümü için alınabilecek tedbirler incelenmiştir. Mesleki Eğitimin

amacını; işi bir amaç olarak kullanarak bireye işin gerektirdiği mesleki yeterlilikleri kazandırmak ve onun yeteneklerini çok yönlü geliştirmek olarak belirlemiştir.1998 itibari ile meslek okullardaki öğretmen ve öğrenci sayıları verilmiştir.ortaöğretim kademesi mesleki ve teknik okullardaki öğrenci artışının 1998-1999 öğretim yılında yükseköğretime geçişte uygulamaya konulan sınav sistemi ile düşüş eğilimine girdiğini gözlemlemiştir. Mesleki eğitim alan öğrencilerin tabi tutuldukları sınav sistemi ve genel lise mezunları ile eşit şartlarda yarıştırmaları eleştirilmiştir. Sonuç olarak beşeri kaynaklara kalkınma, kalkınma hedeflerimizle uyumlu olarak satılabilir mesleki yeterlilik kazandırılmasının kalkındırmamızı hızlandıracağı, istihdamı arttıracığı ve Türkiye'nin rekabet gücünü arttıracığını belirtmiştir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Araştırmanın Problemi

2.1.1. Problem Durumu

Coğrafya, insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir (Şahin, 2000) .

Bu bilimin en önemli özelliği dünya ile ilgili gerçekleri sunmasıdır. Bunun için öğrencileri yerleşim ve yerler arası ilişkiler, hareketlilik ve bölge kavramları ile tanıştırmak; çevreye karşı olan tutum ve değerleri incelemek ve onlara zihinsel pratik beceriler vermek görevini üstlenmiştir. Tam ve sağlıklı bir coğrafya eğitimi dünyadaki diğer insanlarla olan bağlantımızı, kendimizi anlamamıza yardımcı olan , becerileri, bilgi, kavram ve temelleri, ayrıca dünyayla olan ilişkilerimizi daha iyi algılamamızı sağlar” (Barth, Demirtaş, 1996). Çünkü; coğrafya “Dünyayı anlayabilmemiz, yorumlayabilmemiz yani yaşayabilmemiz için bir anahtardır. Sosyal problemlerin içinden çıkmasını bilen bir insan olarak düşünülen XXI. yüzyıl insanı yaşadığı dünyayı iyi anlayabilmek için bu anahtarı kullanmak zorundadır. Bu, bir bakıma problemlerin çözümünün coğrafya eğitimini iyi almış insanlardan geçer mantığını ortaya koymaktadır”. Çünkü insanların yerküre ve çevreyi tanımaları için ve bizleri bu gezegene bağlayan fiziki unsurları, insan hayatının o ince detaylarını, diğer bilimlerden çok daha fazla inceler (Stolman- Jozeph-P, 1991).

Coğrafya bilimi, bir ülkenin gençliğinde yurt sevgisinin gelişip kökleşmesinde, yurt savunmasında, ülke yönetiminde, dış siyasette, planlamada pratik fonksiyonları bulunan, uygulamalı bir bilimdir. Bu sebeple tıpkı batı

lkelerinde olduğu gibi ülkemizde de , daha orta öğretimden başlayarak , öğrencilere köklü bir coğrafya eğitim ve ğretimi yaptırılmalıdır(Doğanay, 1989).

Bu eğitim öğretimin başarılı sonuçlanması için Ortaöğretim kurumları coğrafya 1-2 programında görülen amaçların iyi özümsenmesi ve bu amaçlara hizmet edecek eğitimin tüm 9. sınıflarda alan ve okul ayrımı gözetmeksizin uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir. Bu amaçlar aşağıda verilmiştir:

1. Yakın çevrelerinden başlayarak yurdumu ve dünyayı tanıtmaq; onlarda vatan, millet ve insanlık sevgisini daha bilinçli, daha köklü kılmak
2. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerini ve önemini belirterek ve onlardan ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygusunu geliştirmek
3. Çeşitli coğrafya olayların yeryüzünde dağılışlarını, bunların sebep ve sonuç ilişkilerini ve yeryüzü, canlılar, özellikle insan hayatı üzerindeki etkilerini inceleyerek, olayların farklı dağılışı sonunda yeryüzünde meydana gelmiş olan değişik karakterdeki alanların özelliklerini kavratmak
4. İnsanların birbirleri ile ve coğrafi çevreleri ile karşılıklı ilişkilerini, insan topluluklarının yaşama yerlerini ve geçinme yollarını inceleterek onların, yurdumuzun ekonomik kalkınmasında faydalı birer eleman olarak yetiştirmelerini sağlamak
5. İnsanın yaşama alanı olarak yeryüzünün coğrafi şartlarını, imkan ve kaynaklarını tanıtmaq;bu imkan ve kaynakların sınırsız olmadığını, bu sebeple onların israfından kaçınmak gerektiğini kavratmaq;tabiatı sevdirmek ve onu koruma alışkanlığı kazanmak
6. Milletlerin refah ve mutluluklarının coğrafi çevreden yararlanma derecesine ne kadar bağlı olduğunu, yurdumuzun henüz işlenmemiş olan tabii kaynaklarının ne kadar geniş çalışma alanı teşkil ettiğini örnekleriyle belirtmek
7. Bulundukları tabii çevrenin, bölgenin, diğer bölgelerin ve bütünüyle Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına yarayan yerüstü ve yer altı kaynakları ile turistik zenginliklerini tanıtmaq
8. Çeşitli haritaları, resimleri, istatistik, grafik ve diyagramları yorumlamayı, bunlardan yararlanmayı öğrenmek ve onlardan plan, kroki, ve özellikle Türkiye haritası çizme becerisini geliştirmek

9. Öğrencilerin milli servet kaynaklarımızı koruma ve değerlendirme gereğine inanmış ve bu yolda alışkanlıklar kazanmış vatandaşlar olarak yetişmelerini sağlamak

10. Öğrencileri, yurdumuzun ve milletimizin sorunları üzerine eğilen, bunları inceleyip öğrenen ve bu sorunların yurt ve millet yararına çözümlenmesine içtenlikle katılan aydın yurttaşlar olarak yetiştirmek (MEB, 1998).

Coğrafya ilminin bu öneminden dolayı, Osmanlı dönemini de dahil olmak üzere bu güne kadar , orta öğretimde coğrafya dersleri zorunlu dersler arasında verilmiştir. Cumhuriyet döneminin son yıllarında uygulanan farklı müfredat programlarında, coğrafya dersi eski rağbetini kaybetmiş, gereken önemi görememiştir (Özey, 1996).

Günümüzde tüm liselerde 9. sınıflarda mecburi ders, kültür dersi olarak okutulmakta, fakat 9. sınıftan sonra farklı branşlara ayrılan eğitim programlarımızda ve , farklı amaçlara hizmet amacı ile kurulan ortaöğretim kurumlarımızda Coğrafya eğitimde standartlık yitirilmiştir. Bu programlara göre meslek liselerimizin çoğunda bazı Coğrafya dersleri kaldırılmış, bazılarının kredileri azaltılmıştır ve 9. sınıflar hariç seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Bu farklılaşma kendini sadece müfredat konularında göstermekle kalmamış , aynı zamanda araç- gereç kullanımı, uygulanan yöntem ve teknikler, bağlı kalınan ilkeler, öğrencinin derse karşı ilgi ve tutumları gibi bir çok faktörlere de yansımıştır.

İlk olarak 22.10.1953 tarihinde Muhtelif Gayeli Ortaokul açılması kararlaştırılmıştır (Tebliğler Dergisi, cilt: 16, Sayı:770. 1953). Bu kurumların amaçları milli eğitim bakanlığı talim terbiye kurulu tarafından ; “İş bir amaç olarak kullanarak, bireye işin gerektirdiği mesleki yeterlilikleri kazandırmak ve onun yeteneklerini çok yönlü geliştirmek” olarak belirlenmiştir.

Genel liseler ise, ilköğretimden sonra en az üç yıl öğretim veren ve 15-17 yaş grubunun eğitimini kapsayan okullardır. İlköğretime dayalı ve akademik öğretime başlangıç olmak ve kaynaklık yapmakla görevli, genel kültür veren; bunun gerekliliğine göre organize edilmiş kurumlardır (Oğuz, 1999).

Amaç açısından genel liselerden farklı bir çizgisinin olması gerekliliği net bir şekilde ortaya konan coğrafya dersinin önemini geri plana atmamalıdır. Hangi okulda okursa okusun, alan ayrımı yapılmaksızın bütün öğrencilerin coğrafya dersini okuması şarttır. Coğrafya Öğretiminde bütün amaçlara yönelik okullarda standart öğretim kalitesi yakalanmalıdır. Ülke geleceği için önem taşıyan bu ders ; isterse seçsin okusun, istemezse okumasın yada nasıl anlatırsa anlatsın denilebilecek bir ders olmamalıdır.

Öğretmenlerle ve idarecilerle yapılan görüşmelerde Meslek liselerinde okul yatırımlarında en büyük payları meslek dersleri almaktadır. Meslek liselerindeki okul yönetimi meslek derslerini daha önemli bulmakta kültür derslerinin geneline ve dolayısı ile coğrafya dersine gereken önemi vermemektedir. Öğretmenler ise öğrenci seviyelerinin nispeten genel liselere oranla düşük olması ve öğrencilerin ilgisizliklerinden hareketle kendilerini yenileme ihtiyacı hissetmemekle beraber coğrafyanın genel amaç ve önemine yönelik eğitim verememektedirler. Farklı araç gereçler, farklı öğretim yöntemleri kullanma ihtiyacı duymamaktadır. Çünkü öğrencilerin bu dersi sadece sınıf geçme ve not yükseltme amaçlı görmektedir. Coğrafya dersinin kendisine neler kazandıracaklarını net olarak kavrayamamaktadır.

Eğitimin bütün kademelerinde bireyin hangi becerileri kazanmış olması gerektiği Avrupa Birliği Ülkelerinde tespit edilmiştir. Bu yeterlilikler mesleki ve teknik eğitimde motor becerileri seviyesiyle sınırlı kalmayıp bilişsel seviyeleri de içermektedir (Kılıç, 1999) .

Genel liselerde ise sınıf mevcutlarının meslek liselerine oranla fazla olması eğitim ve öğretimi nispeten güçleştirmektedir. Çeşitli etkinliklerin yapılmasını zorlaştırmakta, zaten yüklü olan müfredat programının sağlıklı bir biçimde özümsemesine engel olmaktadır. Genel liselerdeki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun coğrafya eğitimini önemli görmesinin nedeni üniversite sınavında soru olarak karşısına çıkmasıdır. Zaten Genel liseler meslek liselerine oranla daha çok üniversiteye yönelik eğitim verme amacı gütmektedirler. Bu tespitler yapılırken düz lisede ve meslek liselerinde coğrafya öğretmenliği yapmış olduğum dönemlerde yaşadığım tecrübeler de etkili olmuştur

Ana hatlar halinde meslek liseleri ile genel liseler arasında coğrafya eğitimi açısından karşılaştırmaların yapıldığı bu araştırma ile “Orta eğitimin bireyin yaşam kalitesini koruyacak ve yaşam boyu öğrenmeyi sağlayacağı temel donanımları kazandığı zorunlu bir eğitim dönemi olduğu ve bu kriterlerin tüm okullarda standartlaştırılması gerektiği vurgulanmaya çalışılmıştır”(Kılıç,1999).

Gençler orta öğretimi, eğitim yaşantılarının son bulacağı veya şansı varsa süreceği bir dönüm noktası olarak algılamaktadırlar. Bu dönemin 14-20 yaşları arasındaki gençlere üniversiteye giremedikleri takdirde geleceklerinin karardığı, yaşamdan beklentilerinin tükendiği bir kabus dönemi olmadığı güvenini verecek bir yapı oluşturulması gerekmektedir. Zaten son yıllarda önemini iyice kaybeden meslek liselerinde öğrencilerini için “Ortaöğretim umutlarının azaldığı, geleceğin karardığı 11 yıllık eğitimin boşa gittiği bir dönem olmaktan çıkarılmalıdır. Aksine orta öğretimin bireyin yeteneklerinin ortaya çıktığı ve geliştirildiği genel kültür, ortak temel yeterliliklerin kazanıldığı, hayata ve yüksek öğretime hazırlandığı umut dönemi işlevi görececek bir yapıya kavuşturulması beklenmektedir”(Kılıç, 1999).

Bugünün Türkiye’sinde, orta öğretimde müşterek bir çok sorun bulunmaktadır. Ancak bu sorunlar, ayrıntıya inildiğinde, her bir bilim dalındaki aksaklıkların birikmesi olduğu görülür. Bu sebeple, ortaöğretimin sorunlarına çözüm aramak için, ayrıntıya inmek gerekir. Ortaöğretimde sorunlar yumağında, coğrafya dersi ile ilgili olanlar, hayli fazladır. Bunun fazla oluşu, bu bilimin güncel, değişken, ve uygulamalı olması (Özey, 1996) ve ortaöğretim kurumlarımızın bu sorunların altından kalkabilecek alt yapı ve kendini yenileme olanağına sahip olamamasından kaynaklanmaktadır.

2.1.2. Problem Cümlesi

Rize ili ve yakın çevresinde bulunan; Geniş Anlamda Meslek Liseleri ve Genel Liselerdeki coğrafya öğretimi arasında benzerlik ve farklılıklar var mıdır?

2.1.3. Alt Problemler

1. Genel liseler ile meslek liseleri arasında araç gereç miktarı ve kullanımı açısından fark var mıdır?
2. Genel liseler ile meslek liseleri arasında kullanılan öğretim ilkeleri açısından fark var mıdır?
3. Genel liseler ile meslek liseleri arasında kullanılan öğretim yöntemleri açısından fark var mıdır?
4. Genel liseler ile meslek liselerindeki öğrencilerin coğrafya öğretiminde derse karşı ilgi ve tutumları arasında fark var mıdır?
5. Genel liseler ile meslek liselerindeki öğretmenlerin coğrafya öğretiminde mesleğine ve derse karşı ilgi ve tutumları arasında fark var mıdır?
6. Genel liseler ile meslek liseleri arasında coğrafya öğretimi açısından uygulanan ders programında farklılık var mıdır?

2.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Rize ili ve yakın çevresindeki genel lise ve geniş anlamda meslek liselerinde okutulan coğrafya derslerinde; konuların öğretimi sırasında kullanılan, araç gereç varlığı ve kullanımı, öğretim ilkeleri, öğretim yöntemleri , öğretmen ve öğrenci ilgileri ve müfredat farklılıklarını ve benzerliklerini ortaya koymak, bu farklılık ve benzerliklerin sebep ve sonuçlarını karşılaştırmaktır.

2.3.Araştırmanın Önemi

Coğrafya'nın entelektüel kazancı faal durumdaki her kafanın etrafındaki dünya olgularını görmekten gerçekten duyacağı zevkten ileri gelmektedir, böylece coğrafyanın entelektüel yanının pratik değerinden daha az olmaması büyük ölçüde öğretilenlerin mükemmelliğine dayanacaktır. (Tümertekin- Özgüç, 2000)sözünden coğrafya bilgisinin pratiğe dökülebilmesi için öncelikle teorik kısmının çok iyi öğretilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Ortaöğretim kurumlarının farklı iki okul türü olan Genel liselerde ve meslek liselerindeki öğrencilere coğrafyanın teorik kısmı verilirken; teorik kısmının hangi tür okullarda nasıl ve ne derecede sunulduğu incelenecektir. İnceleme sonuçlarından elde edilecek bilgiler başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer ilgili kurumlara bir bakış açısı sağlayıp, daha sonra bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutacaktır.

2.4. Araştırmanın Sayıtları

1. Anketi cevaplandıran öğrencilerin anket sorularına doğru ve tarafsız cevap vermiş oldukları kabul edilmektedir.
2. Anketi cevaplandıran öğretmenlerin anket sorularına doğru ve tarafsız cevap vermiş oldukları kabul edilmektedir
3. Öğretmen görüşlerini öğrenmeye dönük hazırlanan anketler, amaca hizmet edebilecek niteliktedir
4. Öğrenci görüşlerini öğrenmeye dönük hazırlanan anketler, amaca hizmet edebilecek niteliktedir

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma ; 2002-2003 eğitim öğretim yılında Rize ili , ilçeleri ve yakın çevresinde bulunan meslek okulları ve genel liselerin 9. Sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin coğrafya öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.

2. Araştırma meslek liselerinde ve genel liselerdeki coğrafya dersinde; araç- gereç potansiyeli ve kullanım sıklığı, uygulanan öğretim ilkeleri, öğretmenler tarafından kullanılan metot –teknikler, öğrenci ve öğretmen tutumlarının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır

3. Araştırma örnekleme belirtilen 250 öğrenci ve 60 öğretmen ile sınırlandırılmıştır.

4. Araştırma, ulaşılan kaynaklarla sınırlandırılmıştır.

5. Araştırmanın bulguları, kullanılan ölçme aracı ile sınırlandırılmıştır.

2.6. Araştırmanın Tanımları

Coğrafya : İnsanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerin, insan doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşeri ve ekonomik etkinlikleri (nedensellik, ilgi ve dağılışı) çerçevesinde inceleyerek sonuçlarını açıklayan bilimdir (Şahin, 1998:3).

Eğitim: Bireyin davranışında, kendi yaşantısı yolu ile ve kasıtlı olarak istenilen yönde (eğitimin amaçlarına uygun) değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1975).

Öğretim: Öğretmeye yönelik faaliyetler manzumesi veya kurumsallaşmış öğretiler topluluğudur. Başka bir deyişle, öğretim; okullarda gerçekleştirilen öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin bileşkesidir (Ertürk, 1975).

Ortaöğretim: Bu öğretim seviyesi, genel liselerle, mesleki ve teknik eğitim liseleri içine alır. Genel liselerin amacı: öğrencileri orta öğretim seviyesinde genel kültüre sahip, toplumun problemlerini tanıyan, ülkenin iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan insanlar olarak yetiştirmek ve yüksek öğretime hazırlamaktır. Bu faaliyetler, öğretim çağında olanlara örgün eğitimle, bu çağın dışında olanlara da okul dışından lise bitirme imkanı sağlanarak yerine getirilmektedir (Atalay, 2000) .

Özel Öğretim Metotları: Yalnız bir derse (disipline) ait amaç, ilke, metot ve teknikleri ,çine alan bilgiler bütünüdür (Büyükkaragöz ve Çivi,1999).

Öğretim Süreçleri: Bir eğitim programında muhteviyatı nasıl öğretilim? Sorusuna cevap veren boyut (Öğretim Süreçleri) tur. Öğretim süreçleri tanınan zaman diliminde muhtevanın öğretilmesi için her türlü fırsat, öğretim süreçleri kapsamında yer alır (Küçükahmet, 2000:19).

Ders Programı: Bir disiplinin (dersin) amaç, muhteva (içerik), öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirmeden oluşan programdır. Böyle bir ders programı bir okulun eğitim programının kapsadığı tarih, matematik, coğrafya gibi tüm etkinlik kategorilerinin herbirisi için söz konusudur (Büyükkaragöz ve Çivi, 1999).

İçerik : Programın ikinci boyutu içerik boyutudur. Bu boyutta programda belirtilen hedeflere ulaşabilmek için “ne öğretilim” sorusuna cevap aranır (Demirel, 1999).

Araç : Herhangi bir fikir ve düşüncenin açıklanması, somut hale getirilmesi veya ispatlanması için ihtiyaç duyulan eşya veya aygıtlara araç denir. Araçların ders anlatımına canlılık verir. Coğrafya dersi anlatılırken kullanılan bazı araçlar; tepegöz, slayt makinası, projeksiyonlar, küre, harita, grafik, vs... (Güngördü, 1997).

Gereç: Herhangi bir iş ve faaliyeti yerine getirebilmek için ihtiyaç duyduğumuz malzemeye, ispat istemeyen düşünce ve bilgilerin aktarılması için kullandığımız materyale gereç denir. Öğretimde kullanılan gereçler; kalem, kitap, tebeşir, vs....(Güngördü, 1997).

Metot: Bir amaca varmak için takip edilen doğruluğu ve başarısı denenmiş en kısa yol, hareket ve iş tutma tarzı (Binbaşıoğlu, 1988).

Amaç: Öğretimde ulaşılmak istenilen sonuç veya hedeftir, programın ilk boyutunu meydana getirmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli olarak uzman görüşlerine ve ayrıntılı bir literatür taramasına dayalı olarak oluşturulmuş anket formları kullanılmıştır.(Ek:1, Ek:2). Bu anketlerle Genel liseler ve meslek liselerdeki coğrafya eğitiminin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Rize ili, ilçeleri ve yakın çevresi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise il ve ilçe merkezlerindeki 31 orta öğretim okulunun coğrafya öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu okulların 13'ü genel lise, 18'i geniş anlamda Meslek Lisesidir. Rize ilini kapsayan bu çalışmada; 30 meslek lisesi, 30 genel lise öğretmenine ulaşılmıştır. Rize ilinde bulunan liselerde yeterli sayıda öğretmene ulaşılamadığından Trabzon'da bulunan liselerde, gerekli öğretmen sayısı tamamlanmıştır (çizelge1).

Çizelge 1: Değerlendirmeye Katılan Öğretmenler ve Çalıştıkları Okullar

	Lise Adı	Öğrt sayısı	Lise türü	Toplam
1	Arsin Lisesi	1	Düz	30
2	Mehmet Akif Ersoy Lisesi	2	Düz	
3	Kendirli Lisesi	1	Düz	
4	Rize Lisesi	3	Düz	
5	Trabzon Lisesi	10	Düz	
6	Çayeli Vakıfbank Lisesi	4	Düz	
7	Fener Lisesi	3	Düz	
8	Ardeşen Lisesi	1	Düz	
9	Pazar Lisesi	1	Düz	
10	Çamlıhemşin Lisesi	1	Düz	
11	Derepazarı Lisesi	1	Düz	
12	Fındıklı Lisesi	1	Düz	
13	İyidere Lisesi	1	Düz	
14	Çayeli Kız Meslek Lisesi	2	Meslek	30
15	Çayeli Barbaros Çok Programlı Lisesi	2	Meslek	
16	Çayeli Sağlık Meslek Lisesi	1	Meslek	
17	Kemal Paşa Çok Programlı Lisesi	1	Meslek	
18	Ardeşen Çok Programlı Lisesi	1	Meslek	
19	Pazar Kız Meslek Lisesi	1	Meslek	
20	Pazar Endüstri Meslek Lisesi	2	Meslek	
21	Fındıklı Endüstri Meslek Lisesi	1	Meslek	
22	Kalkandere Çok Programlı Lisesi	1	Meslek	
23	Rize Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek L.	1	Meslek	
24	Rize Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesi	2	Meslek	
25	Rize Sağlık Meslek Lisesi	2	Meslek	
26	Rize Tevfik İleri Ve Endüstri Meslek Lisesi	2	Meslek	
27	Rize Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	1	Meslek	
28	Rize Anadolu Kız Meslek Lisesi	2	Meslek	
29	Trabzon Teknik Lise ve Endüstri Meslek L.	3	Meslek	
30	Trabzon Kız Meslek Ve Anadolu Meslek L.	2	Meslek	
31	Trabzon Ticaret Meslek Lisesi	3	Meslek	

Öğrenci örneklemini Çizelge 1’de adı geçen liselerin 14’ü oluşturmaktadır. (çizelge 2). Uygulama yapılan liselerin 7’si genel, 7’si meslek lisesidir. Öğrenci anketleri bu okulların 9. sınıflarından random yöntemiyle seçilmiş 250 öğrenciye uygulanmıştır. 125’i genel lise öğrencisi, 125’i meslek lisesi öğrencisi olan örneklemede özellikle 9. sınıf öğrencileri seçilmiştir. Bunun sebebi Meslek liselerinde coğrafyanın sadece 9. sınıflarda zorunlu olarak okutulmasıdır. Ankete katılan öğrenciler arasında yaş farkı olmaması için genel liselerde de 9. sınıf öğrencileri tercih edilmiştir.

Çizelge 2: Değerlendirmeye Katılan Öğrenciler Ve Okulları

	Lise Adı	Öğrenci sayısı	Lise türü	Top
1	Mehmet Akif Ersoy Lisesi	10	Genel	125
2	Rize Lisesi	20	Genel	
3	Trabzon Lisesi	30	Genel	
4	Çayeli Vakıfbank Lisesi	20	Genel	
5	Fener Lisesi	20	Genel	
6	Pazar Lisesi	10	Genel	
7	Çamlıhemşin Lisesi	15	Genel	
8	Çayeli Kız Meslek Lisesi	10	Meslek	125
9	Çayeli Barbaros Çok Programlı Lisesi	20	Meslek	
10	Çayeli Sağlık Meslek Lisesi	15	Meslek	
11	Rize Anadolu Otelcilik Ve Turizm Meslek Lisesi	20	Meslek	
12	Rize Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesi	20	Meslek	
13	Rize Sağlık Meslek Lisesi	20	Meslek	
14	Rize Anadolu Kız Meslek Lisesi	20	Meslek	

3.3. Veri Toplama Araçları

Genel lise ve meslek liselerindeki coğrafya öğretiminin farklılıklarını ölçmek amacıyla 45 sorudan oluşan öğretmen anketi ve 21 sorudan oluşan öğrenci anketi kullanılmıştır(Ek: 1, Ek: 2).Öğretmenlerin ve öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlarla araştırmada kullanılacak veriler toplanmıştır.

Anketlerin hazırlanmasında öğretmen ve öğrencilerle yapılan ön görüşmeler ve ön uygulama etkili olmuştur. Öğretmen anketinde genel liseler ve meslek liselerindeki coğrafya eğitiminde kullanılan araç gereçler, ilkeler, yöntemler, öğrencinin ilgi ve tutumu, öğretmen tutumlarını karşılaştıran sorular sorulmuştur. Öğrenci anketinde ise , öğretmen anketini desteklemek amacıyla öğrencinin derse ve öğretmene karşı ilgi ve tutumunu, derste ki araç gereç kullanımını ölçen sorular sorulmuştur.

Öğretmen anketi 6 alt boyuttan oluşmuştur. Bu boyutlar; 14 maddelik araç gereç bulundurma ve kullanma, 7 maddelik öğretim ilkelerini kullanma, 8 maddelik öğretim yöntemlerini uygulama, 7 maddelik öğrencinin derse karşı olan tutumunu belirleme(Bu tutumu belirlemek için: yazılı, sözlü anlatımları anlayabilme, sorulara kendi ifadeleri ile cevap verebilme, sorularla-tartışmayla derse katılabilmek, eleştirel düşünüp alternatif üretebilme, üniversite sınavındaki coğrafya sorularını cevaplayabilme durumlarına bakılmıştır.) ve 5 maddelik öğretmenin kendini yenileme-geliştirme faaliyetleri(bu faaliyetler; derse ön hazırlık yapma, coğrafya alanındaki güncel yayınları takip etme, öğretim teknolojisi kullanabilme, bütün öğretim tekniklerinden haberdar olma, coğrafya öğretimindeki teknolojik gelişmeleri ve güncel bilgileri takip edip sınıf ortamına yansıtabilme) olmak üzere toplam 45 maddeyi içermektedir. Bu boyutlarda öğretmenin derse karşı olan tutumunu ölçen maddelerden sonuncusu hariç (bu sorunun seçenekleri çoktan seçmelidir)likert ölçeği kullanılmıştır.

Öğrenci anketi ise 3 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar maddelik Derste araç gereç kullanımı, 5 maddelik öğrencinin öğretmene karşı ilgi ve tutumu, 11 maddelik öğrencinin derse olan ilgi ve tutumlarını ölçen 20 soru bulunmaktadır. Bu ankette öğrencinin derse olan ilgi ve tutumlarını ölçen son soru hariç(bu soru çoktan seçmelidir) likert ölçeği kullanılmıştır.

Hem öğretmen hem de öğrencilerin konuyla ilgili olarak belirtmek istedikleri hususları yazmaları için her iki ankette de bir tane açık uçlu soruya yer verilmiştir..

Geliştirilen anketlerin geçerlik ve güvenirliğini sınamak için 30 kişilik bir öğrenci grubuna ve 10 kişilik bir öğretmen grubuna ön uygulama yapılmış ve

böylece anketlere son şekli verilmiştir. Bu uygulama sonucunda, araştırma araçlarının güvenirliliği Cronbach Alfa katsayısına göre 0,68-0,91 arasında çıkmıştır(çizelge 3). Araştırmanın bulgular kısmındaki veriler, geliştirilen bu ölçme aracı vasıtasıyla elde edilmiştir.

Çizelge 3 : Ölçeklere ilişkin tanımlayıcı bilgiler ve güvenirlik katsayıları (α)

	Alt Ölçek	n	Ort	SS	Madde Sayısı	Cronbach Alfa (α)
Öğretmen Ölçeği	Araç-Gereç Bulundurma	60	1,58	0,79	4	0,68
	Araç-Gereç Kullanma	60	1,94	0,72	10	0,83
	Öğretim İlkeleri	60	2,89	0,76	7	0,88
	Yöntem	60	1,78	0,65	8	0,85
	Öğrenci tutumu	60	1,57	0,74	7	0,91
	Öğretmen tutumu	60	2,21	0,68	5	0,84
Öğrenci Ölçeği		250	1,97	0,50	18	0,85

Okullarda anket uygulanmadan önce anketlerinde yer alan sorularla ilgili bilgi verilmiş ve öğretmen ve öğrencilerden gelen sorular cevaplandıktan sonra anketin uygulamasına geçilmiştir.

3.4.Verilerin Analizi

Uygulama sonucu elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrenci anketindeki veriler tek tek madde analizi ile değerlendirilmiş ve t-testi uygulanmıştır. Öğretmen anketinin alt boyut başlıklarında farklı okullar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmak için t-testi kullanılmıştır. Öğretmen anketlerindeki alt boyutların içerdiği sorulara ait bulgular ise ortalama ve

standart sapmaları bulunarak, gereken yerlerde ise frekans ve yüzde hesabı yapılarak değerlendirilmiştir. Buradaki alt problemlerin sıranmasında anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır. Anketin yöntem kısmındaki tüm sorular 5’li likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Bu ölçeğin seçenek aralıkları aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4: Her Bir Maddenin Kullanım Sıklığı Ve Puanı

Ağırlık	Seçenekler			Sınırları
0	Hiç	Hiç İyi Değil	Yok	0,00-0,79
1	Çok az	İyi değil	Yetersiz	0,80 -1,59
2	Ara sıra	Kısmen iyi	Az yeterli	1,60 -2,39
3	Çoğunlukla	Oldukça iyi	Oldukça yeterli	2,40-3,19
4	Her zaman	Çok iyi	Tam yeterli	3,20-4,00

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1.Ortaöğretim Kurumlarında Araç Gereç Bulunma ve Kullanma Durumuna Ait Bulgu Ve Yorumlar

Orta öğretim kurumlarımızda araç gereç bulundurma ve coğrafya dersini işlerken bunları kullanma durumlarını inceleyen 4 soruya, öğretmenler tarafından verilen cevaplardan ortaya çıkan sonuçlar aşağıda verilmiştir. Bu sorular değerlendirilirken ilgili çizelgelerdeki ortalama değerleri çizelge 4'teki sınırlara bağlı kalınarak yorumlanmıştır.

Çizelge 5: Coğrafya odası bulunma durumunun okullara bağlı değişimi

OKUL		Coğrafya odası
Genel	$\bar{x}$	0,87
	SS	1,07
Meslek	$\bar{x}$	1,30
	SS	1,21
Total	$\bar{x}$	1,08
	SS	1,15

Okullarda coğrafya odasının bulunup bulunmadığını sorgulayan soruya coğrafya öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre tüm okullar genelinde coğrafya odasının bulunma durumu ortalama olarak 1,08 olarak tespit edilmiştir. Bu puan değeri de okullarda coğrafya odasının yetersiz derecede olduğu anlamına gelmektedir (çizelge 4). Coğrafya odasının (karartılabilir oda) bulunma durumu genel liselerde

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
MÜHÜR

olmadığı (ort:0,87), ve meslek liselerinde yetersiz derecede(1,30) olduğu tespit edilmiştir. Meslek lisesinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 6: Haritaların bulunma durumunun okullara bağlı değişimi

OKUL		Haritalar
Genel	$\bar{x}$	3,13
	SS	0,97
Meslek	$\bar{x}$	2,50
	SS	1,14
Total	$\bar{x}$	2,82
	SS	1,10

Okullardaki haritaların yeterliliğini sorgulayan soruya öğretmenler tarafından verilen cevaplara göre genel liselerde (ort:3,13=oldukça yeterli), meslek liselerinden(ort:2,50= oldukça yeterli) daha fazla harita bulunduğu ortaya çıkmıştır.. Tüm okullar genelinde ise bu ortalama 2,82(oldukça yeterli) olarak tespit edilmiştir. Meslek lisesinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 7: Numune ve modellerin bulunma durumunun okullara bağlı değişimi

OKUL		Numune ve modeller
Genel	$\bar{x}$	0,90
	SS	1,03
Meslek	$\bar{x}$	0,80
	SS	0,92
Total	$\bar{x}$	0,85
	SS	0,97

Okullarda bulunan numune ve modellerin yeterliliğini sorgulayan soruya öğretmenlerin verdiği cevaplara göre genel liselerde numune ve modellerin bulunma durumu (ort:0,90=yetersiz), meslek liselerinden (ort:0,80= yetersiz) fazladır. Tüm okullarda bulunma durumu ortalama olarak 0,85 (yetersiz) olarak tespit edilmiştir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 8: Yeterli araç gereç bulundurma durumunun okullara bağlı değişimi

Değişken	Faktör	n	$\bar{x}$	SS	t	p
ARAÇ GEREÇİN OKULLARDA BULUNMA DURUMU	Genel	30	1,73	0,65	1,48	0,142
	Meslek	30	1,63	0,88		

Genel liselerde (ort :1,73= az yeterli) meslek liselerine göre (ort:1,63=az yeterli) daha fazla araç gereç bulunduğu tespit edilmesine rağmen manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t= 2,39$, $p>0,05$) . Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 9: Coğrafya dersinde araç gereç kullanımının okul türüne bağlı değişimi

Değişken	Faktör	n	$\bar{x}$	SS	t	p
ARAÇ GEREÇ KULLANIMI	Genel	30	2,15	0,73	2,39	0,02
	Meslek	30	1,72	0,64		

Coğrafya öğretmenlerinin, orta öğretim kurumlarında, ders esnasında araç gereç kullanımı konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t= 2,39$, $p<0,05$) . Genel lisede çalışan öğretmenlerin araç gereç kullanım ortalaması (ort: 2,15=ara sıra), meslek lisesi öğretmenlerinin araç gereç kullanım ortalamasından (Ort: 1,72=ara sıra) daha fazladır. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 10: Haritaların kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Harita
Genel	$\bar{x}$	3,37
	SS	0,72
Meslek	$\bar{x}$	2,73
	SS	1,01
Total	$\bar{x}$	3,05
	SS	0,93

Haritaların(kabartma harita ve dilsiz haritalar dahil) Genel Liselerde kullanım oranı (Ort:3,37=her zaman) meslek liselerinden (Ort: 2,73=çoğunlukla) fazladır. Genel olarak tüm okullarda bu oran ortalama olarak 3,05 (çoğunlukla) tir. Meslek lisesinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 11: Atlasın kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Atlas
Genel	$\bar{x}$	2,47
	SS	1,11
Meslek	$\bar{x}$	2,43
	SS	0,97
Total	$\bar{x}$	2,45
	SS	1,03

Atlasın kullanım oranı genel liselerde (2,47= çoğunlukla) meslek liselerinden (2,43= çoğunlukla) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda atlasın kullanılma oranı ortalama olarak 2,45 (çoğunlukla)'tir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 12: Doğada gösterilebilecek unsur kullanımının okullara bağlı değişimi

OKUL		Doğada Bulunan Unsurlar
Genel	$\bar{x}$	1,90
	SS	1,35
Meslek	$\bar{x}$	1,43
	SS	1,19
Total	$\bar{x}$	1,67
	SS	1,28

Doğada gösterilebilecek ama sınıfa getirilemeyecek unsurların(yeryüzü şekilleri, iklim olayları,vs...)genel liselerde kullanım oranı (ort:1,90= ara sıra) meslek liselerindeki kullanım oranından (ort:1,43=çok az) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda doğada gösterilebilecek ama sınıfa getirilemeyecek unsurların kullanılma oranı ortalama olarak 1,67'(ara sıra)dir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 13: Numune ve kolleksiyonların kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Numune ve kolleksiyonlar
Genel	$\bar{x}$	1,17
	SS	0,91
Meslek	$\bar{x}$	0,80
	SS	1,03
Total	$\bar{x}$	0,98
	SS	0,98

Numune ve kolleksiyonların(taş, fosil, toprak katmanları, maden, tarım ürünü...) kullanım oranı her iki okulda da az olmasına rağmen genel liselerdeki kullanım oranı (ort:1,17=çok az) meslek liselerdeki kullanım oranından

(ort:0,80:çok az) fazla görünmektedir. Genel olarak tüm okullarda bu oran ortalama olarak 0,98(=yetersiz)'dir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 14: Modellerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Modeller
GENEL	$\bar{x}$	2,73
	SS	1,17
MESLEK	$\bar{x}$	1,97
	SS	1,22
Total	$\bar{x}$	2,35
	SS	1,25

Modellerin (fay modeli, küre, güneş sistemi modeli) kullanımı genel liselerde (ort: 2,73=çoğunlukla) meslek liselerinden (ort: 1,97=ara sıra) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda bu oran ortalama olarak 2,35(=ara sıra)'tir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 15: Hareketli ve sesli görüntülerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Hareketli sesli görüntüler
Genel	x	0,90
	SS	1,18
Meslek	x	0,80
	SS	0,92
Total	x	0,85
	SS	1,05

Hareketli ve sesli görüntülerin (bilgisayar, video, film şeritleri) genel liselerde kullanım oranı (ort:0,90=çok az) meslek liselerindeki kullanım oranından

(ort:0,80=çok az) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda bu oran ortalama olarak 0,85(=çok az)'tir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 16: Hareketsiz görüntülerin kullanılma sıklığının okullara bağlı değişimi

OKUL		Hareketsiz görüntüler
Genel	$\bar{x}$	1,17
	SS	1,21
Meslek	$\bar{x}$	0,70
	SS	0,92
Total	$\bar{x}$	0,93
	SS	1,09

Hareketsiz görüntülerin (diya, asetat) genel liselerde kullanım oranı (ort:1,17=çok az) meslek liselerindeki kullanım oranından (ort:0,70=hiç) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda hareketsiz görüntülerin kullanılma oranı ortalama olarak 0,93(=çok az)'tür. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 17: Soyut görsel sembollerin kullanılma sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Soyut görsel semboller
Genel	$\bar{x}$	2,40
	SS	1,30
Meslek	$\bar{x}$	1,70
	SS	1,12
Total	$\bar{x}$	2,05
	SS	1,25

Soyut görsel sembollerin (diyagram, şema, grafik, tablo) genel liselerde kullanım oranı (ortalama:2,40=çoğunlukla) meslek liselerindeki kullanım oranından (ortalama:1,70=ara sıra) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda kullanılma oranı ortalama olarak 2,05(=ara sıra)'tir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 18: Sözel sembollerin kullanım sıklığı ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Sözel semboller
Genel	$\bar{x}$	2,60
	SS	1,35
Meslek	$\bar{x}$	2,43
	SS	1,36
Total	$\bar{x}$	2,52
	SS	1,35

Sözel sembollerin (söz, yazı, lejant, terim) genel liselerde kullanım oranı (ortalama:2,60=çoğunlukla) meslek liselerindeki kullanım oranından (ortalama:2,43=ara sıra) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda kullanılma oranı ortalama olarak 2,52(=çoğunlukla)'dir. Cevaplarda her iki okul türünde de homojenlik aynı düzeydedir.

Çizelge 19: Kitap, dergi, broşür... kullanım ortalamasının okullara bağlı değişimi

OKUL		Kitap, dergi, broşür,...
Genel	$\bar{x}$	2,83
	SS	1,21
Meslek	$\bar{x}$	2,23
	SS	1,10
Total	$\bar{x}$	2,53
	SS	1,19

Kitap, dergi, broşür, vs... genel liselerde kullanım oranı (ort:2,83=çoğunlukla) meslek liselerindeki kullanım oranından (ort:2,23=ara sıra) daha fazladır. Genel olarak tüm okullarda bu oran ortalama olarak 2,53(=çoğunlukla)'dır. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 20: 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde sadece ders kitabına bağlı kalınması konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre değişimi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	N	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	1,93	1,30	-0,97	0,33
MESLEK	125	2,10	1,43		

Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersinde sadece ders kitabına bağlı kalınması konusundaki değerlendirmeleri (ort:1,93=ara sıra) meslek lisesine oranla (ort:2,10=ara sıra) daha düşük olmasına rağmen, istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t=-0,97$, $p>0,05$). Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 21: 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde araç gereç kullanarak anlatımda daha iyi anlama konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne bağlı değişimi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	N	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,80	1,20	0,05	0,96
MESLEK	125	2,79	1,28		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde araç gereç kullanarak anlatımda daha iyi anlama konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş her iki okul öğrencilerinin de bu konuda olumlu

düşündükleri bulunmuştur (Ort:2,80=çoğunlukla). Bu bağlamda okullar arasında istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür($t=0,05$, $p>0,05$). Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

4.2. Coğrafya Öğretiminde Kullanılan Öğretim İlkeleri İle İlgili Bulgu Ve Yorumlar

Genel ve meslek liselerinde coğrafya öğretimi esnasında kullanılan öğretim ilkeleri inceleyen sorulara verilen cevaplara dayanarak ortaya çıkan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Çizelge 22: Öğretim ilkeleri kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	30	2,88	0,75	-0,07	0,943
MESLEK	30	2,89	0,78		

Orta öğretim kurumlarında coğrafya dersinde kullanılan coğrafya öğretim ilkelerindeki çeşitlilik hususu okul türüne göre incelenmiş, genel liselerle(ort : 2,88=çoğunlukla) meslek liselerinde (ort: 2,89=çoğunlukla) hemen hemen aynı ortalamalar tespit edilmiştir; istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t= -0,07$, $p>0,05$). Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 23: Öğrenciye görelilik ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

OKUL		Öğrenciye görelilik ilkesi
Genel	$\bar{x}$	2,20
	SS	1,27
Meslek	$\bar{x}$	2,33
	SS	1,37
Total	$\bar{x}$	2,27
	SS	1,31

Genel liselerde öğrenciye görelilik ilkesinin kullanılma oranı (ort:2,20=ara sıra) meslek liselerinden(ort:2,33=ara sıra) azdır. Tüm okullar genelinde bu ilkenin kullanılma oranı ortalama olarak 2,27(=ara sıra) olduğu tespit edilmiştir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 24: Güncellik ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

OKUL		Güncellik ilkesi
Genel	$\bar{x}$	2,67
	SS	1,24
Meslek	$\bar{x}$	2,97
	SS	1,16
Total	$\bar{x}$	2,82
	SS	1,20

Okullarda coğrafya dersinde kullanılabilecek öğretim ilkeleri ile ilgili coğrafya öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre genel liselerde güncellik ilkesinin kullanılma oranı (ort:2,67=çoğunlukla), meslek liselerinden azdır (ort:2,97=çoğunlukla). Tüm okullar genelinde bu ilkenin kullanılma oranı, ortalama 2,82 (=çoğunlukla)olarak tespit edilmiştir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 25: Bütünlük ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

OKUL		Bütünlük ilkesi
Genel	$\bar{x}$	2,77
	SS	0,90
Meslek	$\bar{x}$	2,77
	SS	0,94
Total	$\bar{x}$	2,77
	SS	0,91

Genel liselerde bütünlük ilkesinin kullanılma oranı ortalaması (ort:2,77=çoğunlukla), meslek liseleri ile aynı orandadır (ort:2,77=çoğunlukla). Tüm okullar genelinde bu ilkenin kullanılma oranı, ortalama 2,77 (=çoğunlukla) olarak tespit edilmiştir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 26: Açıklık ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

OKUL		Açıklık ilkesi
Genel	$\bar{x}$	3,03
	SS	0,76
Meslek	$\bar{x}$	2,80
	SS	0,96
Total	$\bar{x}$	2,92
	SS	0,87

Okullarda coğrafya dersinde kullanılabilecek öğretim ilkeleri ile ilgili coğrafya öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre genel liselerde açıklık ilkesinin kullanılma oranı (ort:3,03=çoğunlukla) meslek liselerinden (ort:2,80=çoğunlukla) fazladır. Tüm okullar genelinde bu ilkenin kullanılma oranı ortalama 2,92 (=çoğunlukla) olarak tespit edilmiştir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 27: Somuttan soyuta ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

OKUL		Somuttan soyuta ilkesi
Genel	$\bar{x}$	3,00
	SS	0,87
Meslek	$\bar{x}$	3,02
	SS	0,88
Total	$\bar{x}$	3,01
	SS	0,87

Genel liselerde somuttan soyuta ilkesinin kullanılma oranı (ort:3,00=çoğunlukla), meslek liseleriyle (ort:3,02=çoğunlukla) ile yaklaşık olarak aynıdır. Tüm okullar genelinde bu oran ortalama olarak 3,01(=çoğunlukla) olarak tespit edilmiştir. Gelen cevapların genelinde homojenlik aynıdır.

Çizelge 28:Bilinenden bilinmeyene ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

OKUL		Bilinenden bilinmeyene ilkesi
Genel	$\bar{x}$	3,13
	SS	0,82
Meslek	$\bar{x}$	3,10
	SS	0,88
Total	$\bar{x}$	3,12
	SS	0,85

Okullarda coğrafya dersinde kullanılabilecek öğretim ilkeleri ile ilgili coğrafya öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre genel liselerde bilinenden bilinmeyene ilkesinin kullanılma oranı (ort:3,13=çoğunlukla), meslek liselerinden (ort:3,10=çoğunlukla) daha fazladır. Tüm okullar genelinde bu oran 3,12(=çoğunlukla) olarak tespit edilmiştir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 29: Yakından uzağa ilkesi kullanımının okul türlerine bağlı değişimi

OKUL		Yakından uzağa ilkesi
Genel	$\bar{x}$	3,37
	SS	0,85
Meslek	$\bar{x}$	3,20
	SS	0,96
Total	$\bar{x}$	3,28
	SS	0,90

Okullarda coğrafya dersinde kullanılabilecek öğretim ilkeleri ile ilgili coğrafya öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre genel liselerde yakından uzağa ilkesinin kullanılma oranı (ort:3,37=her zaman) meslek liselerinden (ort:3,20=her zaman) fazladır . Tüm okullar genelinde bu oran ortalama 3,28(=her zaman) olarak tespit edilmiştir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

4.3. Coğrafya Öğretimi Sırasında Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Ait Bulgu Ve Yorumlar

Genel ve meslek liselerinde coğrafya öğretimi esnasında kullanılan öğretim yöntemlerini sorgulayan sorulara verilen cevaplardan ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki çizelgelerde verilmiştir.

Çizelge 30: Anlatım yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Anlatım
Genel	$\bar{x}$	3,40
	SS	0,72
Meslek	$\bar{x}$	3,37
	SS	0,56
Total	$\bar{x}$	3,38

Genel liselerde anlatım(takrir) yönteminin kullanılma oranı (ort:3,40=her zaman), meslek liselerinde kullanılma oranından (ort:3,37=her zaman) fazladır. Tüm okullar genelinde bu oran ortalama 3,38(=her zaman) olarak tespit edilmiştir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 31: Soru Cevap yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Soru cevap
Genel	$\bar{x}$	3,10
	SS	0,80
Meslek	$\bar{x}$	2,93
	SS	1,01
Total	$\bar{x}$	3,02
	SS	0,91

Genel liselerde soru cevap yönteminin kullanılma oranı (ort:3,10=çoğunlukla) meslek liselerinkinden (ort:2,93=çoğunlukla) fazladır . Tüm okullar genelinde bu yöntemin kullanılma oranı ortalama 3,02 (=çoğunlukla)olarak tespit edilmiştir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 32: Problem çözme yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Problem çözme
Genel	$\bar{x}$	2,43
	SS	1,17
Meslek	$\bar{x}$	2,00
	SS	1,05
Total	$\bar{x}$	2,22
	SS	1,12

Genel liselerde problem çözme yönteminin kullanım oranı (ort:2,43=çoğunlukla) meslek liselerinininkinden (ort:2,00=ara sıra) fazladır . Tüm okullar genelinde bu oran ortalama 2,22(=ara sıra) olarak tespit edilmiştir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 33: Tartışma yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Tartışma
Genel	$\bar{x}$	2,10
	SS	1,06
Meslek	$\bar{x}$	1,90
	SS	1,18
Total	$\bar{x}$	2,00
	SS	1,12

Genel liselerde tartışma yönteminin kullanılma oranı (ort:2,10=ara sıra), meslek liselerinininkinden (ort:1,90=ara sıra) fazladır . Tüm okullar genelinde bu yöntemin kullanılma oranı ortalama 2,00(=ara sıra) olarak tespit edilmiştir. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 34: Gösteri yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Gösteri
Genel	$\bar{x}$	1,57
	SS	1,10
Meslek	$\bar{x}$	1,23
	SS	1,07
Total	$\bar{x}$	1,40
	SS	1,09

Genel liselerde gösteri yönteminin kullanılma oranı (ort:1,57=çok az), meslek liselerinininkinden (ort:1,23=çok az) fazladır . Tüm okullar genelinde bu yöntemin kullanılma oranı ortalama 1,40 (=çok az) olarak tespit edilmiştir. Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 35: Örnek olay yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Örnek olay incelemesi
Genel	$\bar{x}$	1,60
	SS	1,10
Meslek	$\bar{x}$	1,43
	SS	1,10
Total	$\bar{x}$	1,52
	SS	1,10

Genel liselerde örnek olay incelemesi yönteminin kullanılma oranı (ort:1,60=çok az) meslek liselerinininkinden (ort:1,43=çok az) fazladır . Tüm okullar genelinde bu yönteminin kullanılma oranı ortalama 1,52(=çok az)olarak tespit edilmiştir. Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 36: Grup tartışması yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Grup tartışması
Genel	$\bar{x}$	1,20
	SS	1,03
Meslek	$\bar{x}$	1,17
	SS	0,95
Total	$\bar{x}$	1,18
	SS	0,98

Genel liselerde grup tartışması yönteminin kullanılma oranı (ort:1,20=çok az), meslek liselerinininkinden (ort:1,17=çok az) fazladır . Tüm okullar genelinde coğrafya dersinde bu yönteminin kullanılma oranı ortalama 1,18(=çok az) olarak tespit edilmiştir. Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 37: Gezi gözlem yöntemi kullanımının okul türlerine göre değişimi

OKUL		Gezi gözlem
Genel	$\bar{x}$	0,53
	SS	0,73
Meslek	$\bar{x}$	0,50
	SS	0,63
Total	$\bar{x}$	0,52
	SS	0,68

Okullarda coğrafya dersinde kullanılabilecek öğretim yöntemleri ile ilgili coğrafya öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre genel liselerde gezi gözlem yönteminin kullanılma oranı (ort:0,53=hiç), meslek liselerinininkinden (ort:0,50=hiç) fazladır . Tüm okullar genelinde bu oran ortalama 0,52 (=hiç) olarak tespit edilmiştir. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

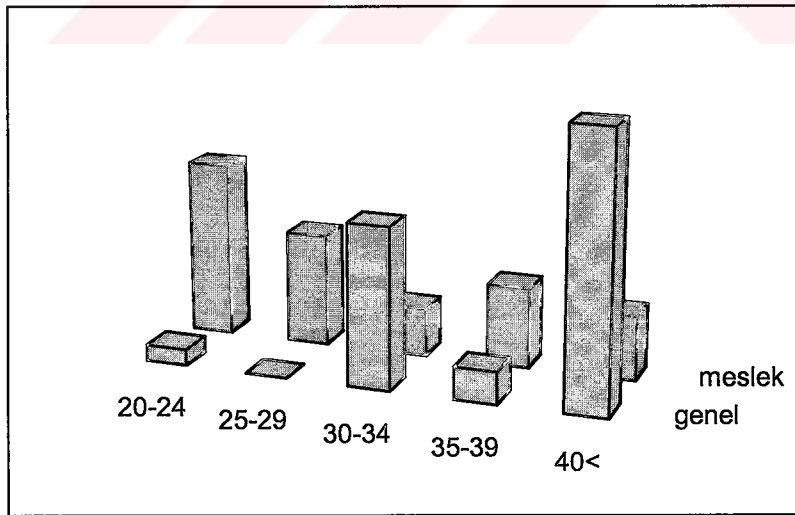
4.4. Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Derse Karşı İlgisi ve Tutumlarına Ait Bulgu Ve Yorumlar

Genel ve meslek liselerindeki IX.Sınıf öğrencilerinin derse ve öğretmenlerine karşı olan ilgi ve tutumlarını ölçen sorulara verilen cevaplara dayanarak ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki çizelgelerde verilmiştir. Bu cevaplar değerlendirilirken ilgili çizelgelerdeki ortalama değerleri çizelge 4'teki sınırlara bağlı kalınarak yorumlanmıştır. Değerlendirilmeye öncelikle sınıf mevcutları ile başlanmıştır.

Çizelge 38: Sınıf mevcudu ve okul türü ilişkisi

			OKUL		
			Genel	Meslek	Toplam
MEVCUT	20-24	Count	1	11	12
		% Total	1,6	18,3	20
	24-29	Count		7	7
		% Total		11,6	11,6
	30-34	Count	10	3	13
		% Total	16,6	5	21,6
	34-39	Count	2	5	7
		% Total	3,3	8,3	11
	40<	Count	17	4	21
		% Total	28,3	6,6	35
Total		Count	30	30	60

Ankete katılan öğretmenlerin sınıf mevcutlarına dair sorulan soruya verdikleri cevaba göre şu sonuçlar çıkmıştır. Ankete katılan genel liselerin % 57 sinin sınıf mevcutları 40 ve üzerindedir. Ankete katılan meslek liselerinin % 60'nın sınıf mevcutları ise 20 ile 30 arasındadır.

Grafik 1 : Sınıf mevcudu ve okul türü ilişkisi

Grafik 1'de meslek liselerindeki sınıf mevcutlarının 20-25 arasında yoğunlaştığı görülürken genel liselerde bu yoğunlaşmanın 40 ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 39: Öğretmenlerin “öğrencilerinin coğrafya dersine karşı ilgi ve tutumları” konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	Ort	SS	t	p
GENEL	30	1,82	0,57	2,83	0,006
MESLEK	30	1,31	0,80		

Coğrafya öğretmenlerinin orta öğretim kurumlarında öğrencinin coğrafya dersine karşı ilgi ve tutumu konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t= 2,83$, $p<0,01$). Genel lisede çalışan öğretmenlerin, öğrencilerinin derse karşı ilgi ve tutumlarını yeterli bulma oranı (Ort: 1,82=kısmen iyi), meslek liselerinkinden (ort: 1,31=iyi değil) daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Çizelge 40: 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde soru sorarak derse katılım durumu konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş

DEĞİŞKEN FAKTÖR	N	Ort	SS	t	p
GENEL	125	2,34	1,17	0,81	0,42
MESLEK	125	2,22	1,17		

Orta öğretim kurumlarındaki öğrencilerin soru sorarak derse katılım durumu konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiştir. Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin soru sorarak derse katılım oranının (Ort:2,34=ara sıra), meslek liselerinkinden (ort: 2,22=ara sıra) daha yüksek olduğu anlaşılmaya rağmen istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür. ($t= 0,81$, $p>0,05$)

Çizelge 41: 9. sınıf öğrencilerinin derste tartışma yapabilme derecesi konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre değişimi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Genel	125	2,28	1,29	2,85	0,01
Meslek	125	1,82	1,24		

Orta öğretim kurumlarındaki öğrencilerin derste tartışma yapabilme dereceleri konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiştir. Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin derste tartışma yapabilme derecelerinin (Ort: 2,28=ara sıra) meslek liselerinininkinden (ort: 1,82=ara sıra) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ancak istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t=2,85$, $p<0,01$). Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 42: Öğrencilerinin coğrafya dersinde öğretmenlerinin sordukları sorulara cevap verebilmek için araştırmalar yapma durumu konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,06	1,35	-2,41	0,02
MESLEK	125	1,67	1,16		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde öğretmenlerinin sordukları sorulara cevap verebilmek için araştırmalar yapmaları okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t=-2,41$, $p<0,05$). Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersinde öğretmenlerinin sordukları sorulara cevap verebilmek için araştırma yapma oranının (ort:2,06=ara sıra) meslek liselerinininkinden (ort: 1,67=ara sıra) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 43: Öğrencilerin, dersi başarmak için yardımcı kurs veya takviye alma ihtiyacı duyma konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	1,46	1,27	-3,78	0,00
MESLEK	125	2,11	1,44		

Orta öğretim kurumlarındaki öğrencilerin dersi başarmak için yardımcı kurs veya takviye alma ihtiyacı duyma konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t = -3,78$, $p < 0,01$). Genel lise öğrencilerinin yardımcı kurs veya takviye alma ihtiyacı (Ort:1,46=çok az) meslek liseleri öğrencilerinininkinden (ort: 2,11=ara sıra) daha düşüktür. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 44: Öğrencilerin coğrafya ile ilgili yayınlanan yayın ve haberlere karşı ilgilerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,01	1,32	-3,03	0,00
MESLEK	125	1,51	1,27		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya ile ilgili yayınlanan yayın ve haberlere karşı ilgi duyma konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t = -3,03$, $p < 0,01$). Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin ilgilerinin (Ort:2,01=ara sıra), meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerinininkinden (ort: 1,51=çok az) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Genel liselerden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 47: Öğrencilerinin “coğrafi görüş ve gerçekleri öğrenmekten çok coğrafi kavramları ezberleme” konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,28	1,15	1,12	0,27
MESLEK	125	2,11	1,23		

“Coğrafi görüş ve gerçekleri öğrenmekten çok coğrafi kavramları ezberleme” konusundaki değerlendirmeler incelenmiş, genel lisede öğrenim gören öğrencilerin coğrafi kavramları ezberledikleri konusundaki değerlendirmelerinin (Ort: 2,28=ara sıra), meslek liselerinininkinden (ort: 2,11=ara sıra) daha yüksek olduğu anlaşılmına rağmen, istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t=1,12$, $p>0,05$). Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 48: Öğrencilerin coğrafya dersinde coğrafi kavram ve terimleri öğrenirken zorlanmaları konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	1,68	1,16	-1,64	0,10
MESLEK	125	1,93	1,23		

Ortaöğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde coğrafi kavram ve terimleri öğrenirken zorlanma konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, genel lisede öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersinde coğrafi kavram ve terimleri öğrenirken zorlanma durumlarının (Ort:1,68=ara sıra) meslek liselerinininkinden (ort: 1,93=ara sıra) daha düşük olduğu anlaşılmına rağmen, istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t=-1,64$, $p>0,05$). Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 45: Coğrafyanın günlük hayatta kullanılabilir bilgiler kazandırması konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,83	1,12	-2,81	0,03
MESLEK	125	2,42	1,22		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin “Coğrafyanın günlük hayatta kullanılabilir bilgiler kazandırması” konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t=-2,81$, $p<0,05$) . Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin bu konudaki değerlendirmelerinin (ort: 2,83=çoğunlukla) meslek liselerinininkinden (ort: 2,42=çoğunlukla) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Meslek liselerinden gelen cevaplarının homojenliği daha fazladır.

Çizelge 46: Coğrafyanın düşünme yeteneği kazandırması konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,26	1,30	-2,15	0,03
MESLEK	125	1,92	1,23		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin “coğrafyanın düşünme yeteneği kazandırması” konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür($t=-2,15$, $p<0,05$). Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin coğrafyanın düşünme yeteneği kazandırması konusundaki değerlendirmeleri (Ort: 2,26=ara sıra) meslek liselerinininkinden (ort:1,92=ara sıra) daha olumludur. Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 49: Öğrencilerin coğrafya dersinde matematiksel bilgi gerektiren konularda zorlanma hususundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

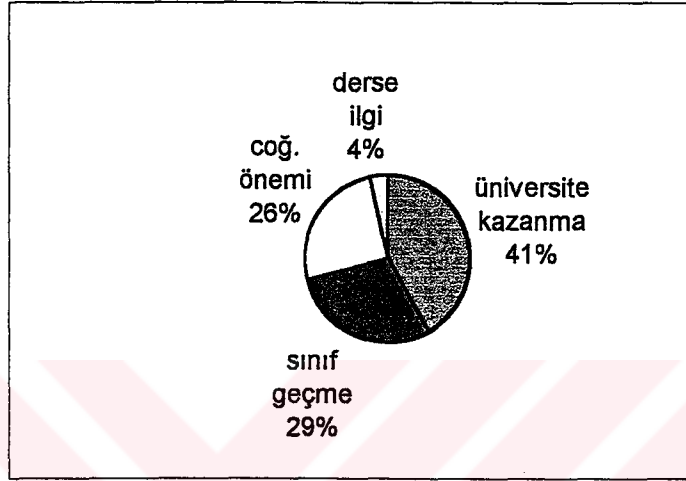
DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	1,33	1,35	-4,84	0,00
MESLEK	125	2,14	1,31		

Ortaöğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin “coğrafya dersinde matematiksel bilgi gerektiren konuları anlamakta zorlanma” hususundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t=-4,84$ $p<0,01$) . Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin matematiksel bilgi gerektiren konuları anlamakta zorlanma durumlarının (Ort:1,33=çok az) meslek liselerindekilerden (ort: 2,14=ara sıra) daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 50: Öğrencilerin coğrafya eğitimi alırken hedeflediği amaçların okul türü ile ilişkisi

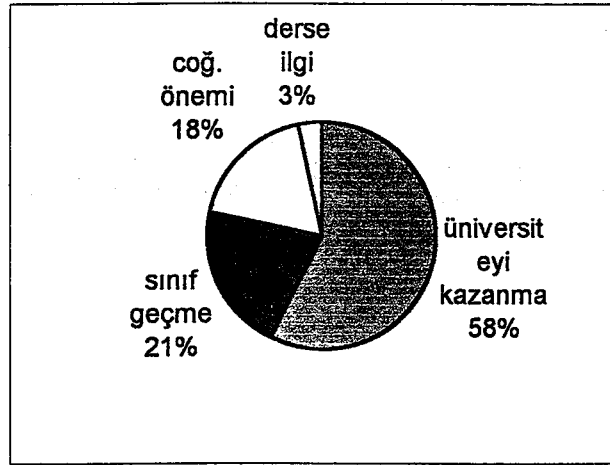
			OKUL TÜRÜ		
			Genel	Meslek	Toplam
HEDEF	Üniversite kazanma	f	72	32	104
		%HEDEF	0,69	0,3	100
		%OTÜR	0,57	0,25	0,41
	Sınıfı Geçme	f	26	47	73
		%HEDEF	0,35	0,64	100
		%OTÜR	0,2	0,37	0,29
	Dersin Önemini Fark etme	f	23	41	64
		%HEDEF	0,35	0,64	100
		%OTÜR	0,18	0,32	0,25
	Coğrafyaya İlgi	f	4	5	9
		%HEDEF	0,44	0,55	100
		%OTÜR	0,03	0,04	0,03
	Toplam	f	125	125	250
		%HEDEF	0,5	0,5	100
		%OTÜR	100	100	100

Öğrencilere uygulanan ankette sorulan “Coğrafya eğitimi alınırken öncelikli olarak hedeflediğiniz genel amaç nedir” sorusuna alınan cevaplarda meslek liseleri için ayrı, genel lise öğrencileri için ayrı, en son olarak da daha her iki parametrenin bir arada gösterildiği grafikler bir arada verilmiştir.

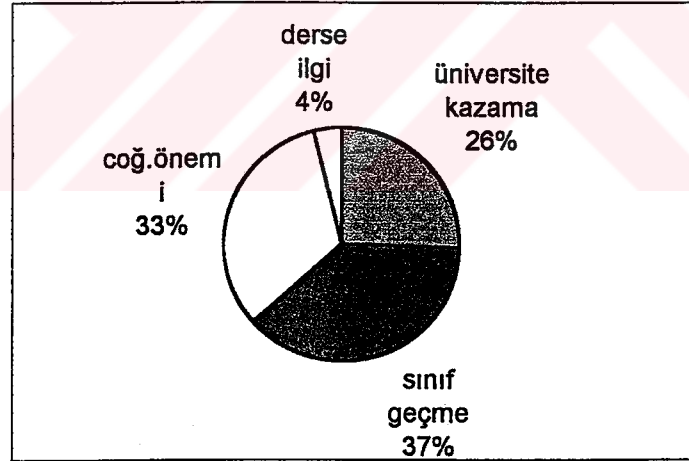
Grafik 2: Örneklemdaki tüm öğrencilerin coğrafya öğrenimindeki amaçları

Ankete katılan 250 öğrencinin %41'i üniversite sınavında çıkan soruları cevaplamak amacı ile dersle ilgilendiklerini belirtmiştir. %29'u sınıfını geçmek için, %26'sı dersin amaç ve önemini anlayıp, günlük hayatta kullanılabilir bilgiler bulduğu için, %4'ü ise coğrafi konulara ilgi duyduğu için derse çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 3: Genel liselerdeki öğrencilerin coğrafya öğrenimindeki amaçları

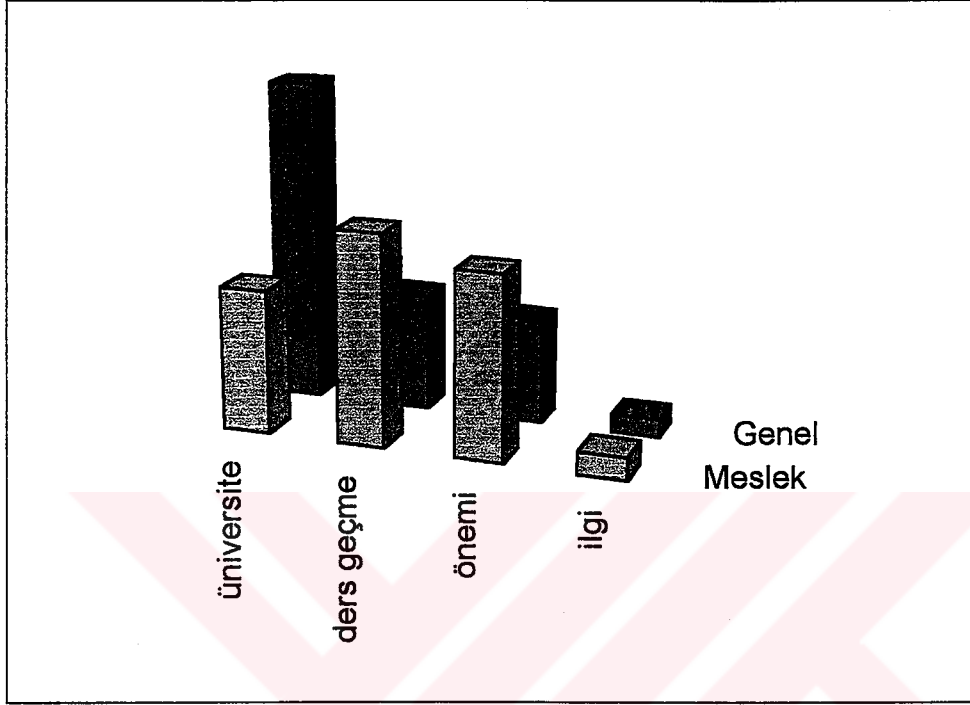
Genel lise öğrencilerinin %58'i üniversite sınavında çıkabilecek coğrafya sorularını cevaplayabilmek amacıyla bu derse ilgi göstermektedir. %21'i sınıfını geçmek için, %18'i dersin amaç ve önemini anlayıp, günlük hayatta kullanılabilir bilgiler bulduğu için, %3'ü ise coğrafi konulara ilgi duyduğu için derse çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 4: Meslek lisesi öğrencilerinin coğrafya öğrenimindeki amaçları

Meslek lisesi öğrencilerinin %37'si sınıfını geçmek için, %33'ü dersin amaç ve önemini anlayıp, günlük hayatta kullanılabilir bilgiler bulduğu için, %26'sı üniversite sınavında çıkabilecek coğrafya sorularını cevaplayabilmek amacıyla bu

derse ilgi göstermektedir. %4'ü ise coğrafi konulara ilgi duyduğu için derse çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 5: Meslek lise ve genel lise öğrencilerinin coğrafya öğretimi alma amaçlarının karşılaştırılması

Grafikte de görüldüğü gibi coğrafya dersine çalışma amacı okul türlerine göre değişiklik göstermektedir. Genel liselerde, üniversiteye giriş sınavında çıkan coğrafya sorularını cevaplayabilmek için çalışma oranı daha fazladır. Meslek lisesi öğrencisi üniversiteye girme kaygısını genel liselerdeki yaşıtları kadar duymamaktadır. Meslek lisesi öğrencileri okullarındaki sınavlardan geçer not alabilme kaygısı ile derslerine çalışmakta, bu tutum dolayısıyla coğrafya dersine de yansımaktadır. Bu yüzden meslek liselerinde ders geçme amaçlı coğrafya öğrenimi oranı genel liselerden fazla görünmektedir. Coğrafya dersinin amacını, önemi, gerekliliğini anlayıp, hayatta kullanılabilir bilgiler alabilme düşüncesine meslek lisesi öğrencileri daha çok sahip çıkmaktadır. Coğrafi olay ve olgulara ilgi duyduğu için ders çalışma oranı ise her iki okul türünde de hemen hemen aynı görünmektedir.

4.5. Ortaöğretim Kurumlarındaki Coğrafya Öğretmenlerinin Mesleğine ve Derse Karşı İlgisi ve Tutumlarına Dair Bulgu ve Yorumlar

Genel ve meslek liselerindeki coğrafya öğretmenlerinin mesleklerine ve öğrencilerine karşı olan tutumlarını ölçen sorulara verilen cevaplara dayanarak ortaya çıkan ortalamalar aşağıda verilmiştir. Bu cevaplar değerlendirilirken ilgili çizelgelerdeki ortalama değerleri çizelge 4'deki sınırlara bağlı kalınarak yorumlanmıştır.

Çizelge 51: Coğrafya öğretmenlerinin, kendilerini yenileme ve geliştirme konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

Değişken	Faktör	n	Ort	SS	t	p
ÖĞRETMEN	GENEL	30	2,41	0,67	1,96	0,054
	MESLEK	30	2,03	0,65		

Coğrafya öğretmenlerinin kendilerini yenileme ve geliştirme konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t=1,96$, $p<0,05$). Genel lisede çalışan öğretmenlerinin (Ort: 2,41=oldukça yeterli) meslek liselerinkilerden (ort: 2,03=az yeterli) daha fazla kendilerini yenileyip geliştirdikleri anlaşılmıştır.

Çizelge 52: Coğrafya öğretmenin öğrenciyi derse motive etme derecesi konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	N	Ort	SS	t	p
GENEL	125	2,15	1,27	-1,10	0,27
MESLEK	125	1,98	1,25		

Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin coğrafya öğretmenlerinin kendilerini derse motive edebilmesi konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, genel lisede öğrenim gören öğrencilerin coğrafya öğretmenlerince derse motive edilme dereceleri (ort:2,15=ara sıra) meslek liselerindeki öğrencilerden (ort: 1,98=ara sıra) daha yüksek olduğu anlaşılmışna rağmen istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t = -1,10$, $p > 0,05$). Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 53 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde kendilerine yeterince fikir üretici soru sorulması konusundaki değerlendirmelerin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,14	1,45	-0,82	0,41
MESLEK	125	2,00	1,33		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde yeterince fikir üretici soru sorulması konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, genel lisede öğrenim gören öğrencilere coğrafya dersinde sorulan fikir üretici soru miktarının (Ort: 2,14=ara sıra) meslek liselerinininkinden (ort: 2,00=ara sıra) daha fazla olduğu anlaşılmışna rağmen istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t = -0,82$, $p > 0,05$). Genel liselerden gelen cevaplar daha homojendir.

Çizelge 54: Öğrencilerin coğrafya dersini anlamadığı zaman öğretmenine soru sorabilmeleri konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,29	1,40	0,49	0,63
MESLEK	125	2,20	1,45		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersini anlamadığı zaman öğretmene kolaylıkla soru sorabilme konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, genel lisede öğrenim gören öğrencilerin öğretmene kolaylıkla soru sorabilme oranlarının (Ort: 2,29=ara sıra), meslek liselerinkinden (ort: 2,20=ara sıra) daha yüksek olduğu anlaşılmına rağmen istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t=0,49$, $p>0,05$). Cevapların homojenliği birbirine yakındır.

Çizelge 55: 9. sınıf öğrencilerinin, coğrafya dersinde, öğretmenlerinin kendileriyle birebir ilgilenmesi konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne bağlı değişimi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
Genel	125	1,42	1,36	-0,93	0,35
Meslek	125	1,59	1,48		

Orta öğretim kurumlarındaki 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersinde öğretmenin öğrencisiyle ders konusunda özel olarak ilgilenmesi konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, genel lisede öğrenim gören öğrencilerin değerlendirmeleri ortalamasının (Ort:1,42), meslek liselerinkinden (ort: 1,59) daha düşük olduğu anlaşılmına rağmen istatistiksel olarak manidar bir fark olmadığı görülmüştür ($t=-0,93$, $p>0,05$). Meslek liselerinden gelen cevaplar daha homojendir.

Çizelge 56: 9. sınıf öğrencilerinin okullarında coğrafya dersine gerekli önemin verilmesi konusundaki değerlendirmelerinin okul türüne göre incelenmesi

DEĞİŞKEN FAKTÖR	n	$\bar{x}$	SS	t	p
GENEL	125	2,35	1,21	-2,36	0,02
MESLEK	125	1,98	1,26		

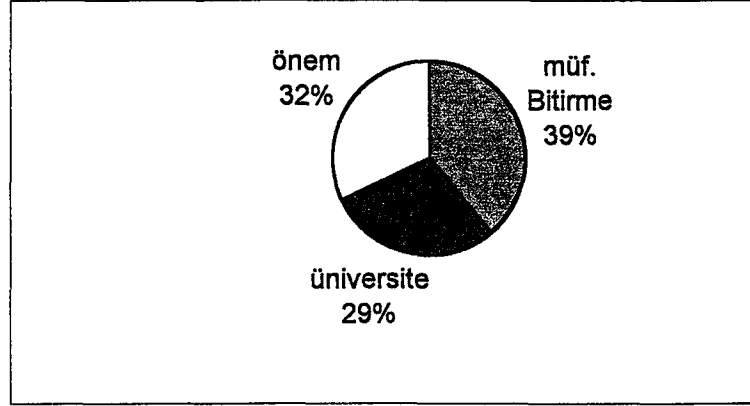
Okullarda coğrafya dersine gerekli önemin verilmesi konusundaki değerlendirmeleri okul türüne göre incelenmiş, istatistiksel olarak manidar bir fark olduğu görülmüştür ($t=-2,36$, $p<0,05$) . Genel lisede öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersine gerekli önemin verilmesi konusundaki değerlendirmeleri ortalamasının (Ort:2,35=az yeterli), meslek liselerinininkinden (ort: 1,98=az yeterli) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Cevapların homojenlikleri birbirlerine yakındır.

Çizelge 57: Öğretmenlerin coğrafya eğitimi verirken hedeflediği amaçların okul türüne göre incelenmesi

			HEDEF				
			Müfredatı bitirmek	Üniversite	Amaç Önem	Diğer	Toplam
OKUL	Düz	f	7	11	11	1	30
		%OKUL	23,3	36,7	36,7	3,	100
		%HEDEF	46,7	64,7	40,7	100	50
		%Toplam	11,7	18,3	18,3	1,7	50
	Meslek	f	8	6	16		30
		%OKUL	26,7	20,0	53,3		100
		%HEDEF	53,3	35,3	59,3		50
		%Toplam	13,3	10,0	26,7		50
	TOPLAM	f	15	17	27	1	60
		%OKUL	25,0	28,3	45,0	1,7	100
		%HEDEF	100	100	100	100	100
		%Toplam	25,0	28,3	45,0	1,7	100

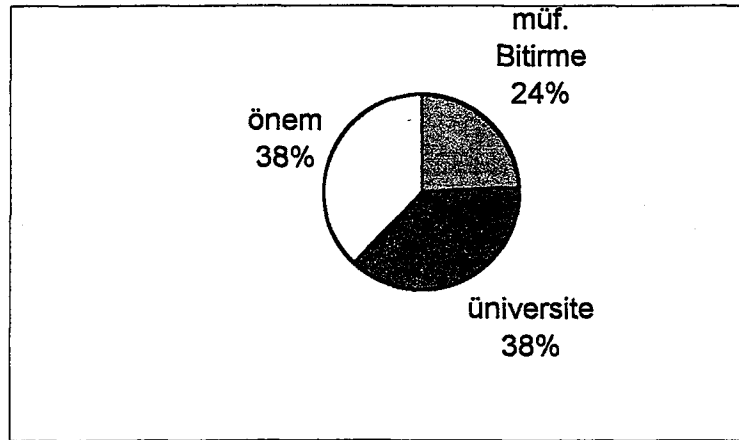
Öğretmenlere uygulanan ankette sorulan “Coğrafya eğitimi verirken öncelikli olarak hedeflediğiniz genel amaç nedir?” sorusuna alınan cevaplarda meslek liseleri için ayrı, genel lise öğrencileri için ayrı, en son olarak ta daha kolay değerlendirilebilmeleri için her iki parametrenin bir arada gösterildiği grafikler bir arada verilmiştir.

meslek liseleri için ayrı, genel lise öğrencileri için ayrı, en son olarak ta daha kolay değerlendirilebilmeleri için her iki parametrenin bir arada gösterildiği grafikler bir arada verilmiştir.

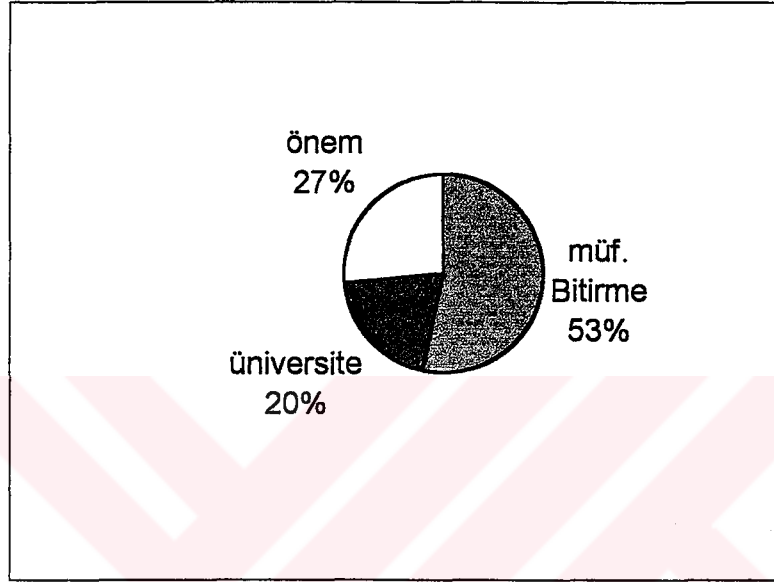
Grafik 6: Örneklemdaki tüm öğretmenlerin coğrafya öğrenimindeki amaçları

Ankete katılan 60 öğretmenin %39'u müfredatı yetiştirmek amacıyla eğitim verdiklerini belirtirken, %32'si dersin amaç ve önemini anlatıp, günlük hayatta kullanılabilir bilgiler verebilmek amacı taşıdığını, %29'u ise üniversite sınavına yönelik ders işlediklerini belirtmişlerdir.

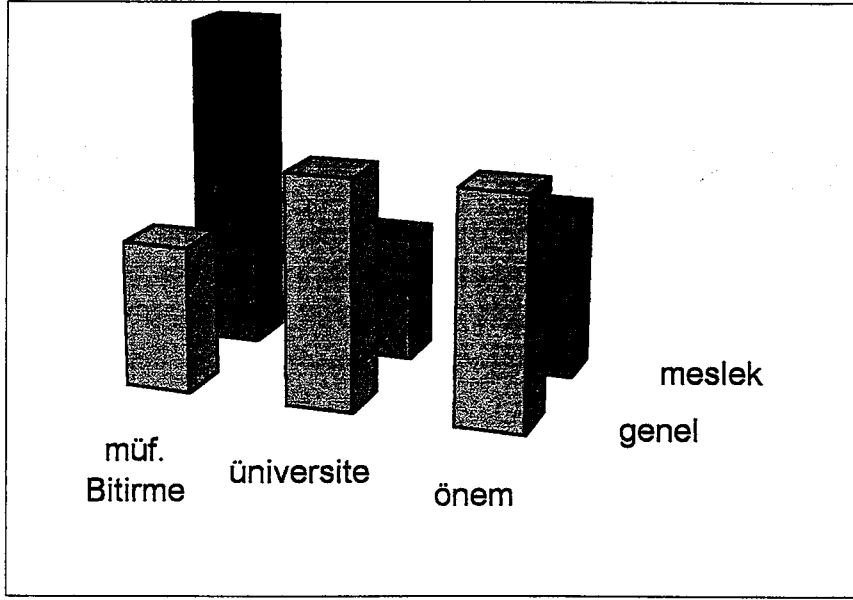
Grafik 7: Genel liselerdeki öğretmenlerin coğrafya öğretimindeki amaçları

Genel lise öğretmenleri coğrafya %38'i üniversite sınavına yönelik eğitim verdiklerini belirtirken, %38'i dersin amaç ve önemini anlatıp, günlük hayatta kullanılabilir bilgiler vermeyi, %24'ü ise müfredatı bitirme amacıyla ders işlediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 8 :Meslek lisesi öğretmenlerinin coğrafya öğretimindeki amaçları

Meslek lisesi öğretmenlerinin %53'ü müfredatı bitirmek için, %27'si dersin amaç ve önemini anlatıp, günlük hayatta kullanılabilir bilgiler verebilmek için, %20'si ise üniversite sınavında çıkabilecek coğrafya sorularının cevaplandırılabilmesi amacıyla ders işlediklerini belirtmiştir.

Grafik 9: Meslek lise ve genel lise öğretmenlerinin coğrafya öğretimi verirken bağlı kaldıkları amaçlarının karşılaştırılması

Grafikte 9'da görüldüğü gibi coğrafya dersi verilirken çalışılan okulların türüne göre, belirlenen amaçlar da değişmektedir. Meslek liselerindeki öğretmenler müfredatı bitirmeyi amaç edinmiş iken genel liselerde, üniversiteye giriş kaygısı daha çok yaşandığından öğretmenlerde üniversiteye yönelik eğitim vermektedir. Genel liselerde öğrencileri üniversiteye hazırlayan öğretmenler aynı zamanda coğrafyanın amacını, önemini, gerekliliğini vurgulama eğilimi göstermekte ve günlük hayatta kullanılabilir bilgiler verme isteği duymaktadır. Meslek lisesi öğretmenleri genel lise öğretmenleri kadar bu konuyu amaç edinmemektedir. Bu sonuç öğrencilerin amaçları ile paralellik göstermektedir. Üniversiteye giriş sınavlarında meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin kazanma şansının az olması, öğrenci seviyelerinin genel liselere oranla düşük olması, IX. Sınıf müfredatının olması gerekenden çok daha yoğun olması bu sonucun ortaya çıkmasındaki muhtemel etkenlerdir.

4.6. Ortaöğretim Kurumlarındaki Coğrafya Dersi Müfredat Farklılığına Dair Bulgu Ve Yorumlar

Bu başlık altında genel liselerde ve meslek liselerinde günümüzde uygulanan Ders Programları içinde coğrafya dersinin yeri incelenmiştir.

Çizelge 58: Genel Lise Haftalık Ders Çizelgesi / Sosyal Bilimler Alanı

Dersler	IX.Sınıf	Saat	X.Sınıf	Saat	XI.Sınıf	Saat
Ortak Kültür Dersleri	Genel Coğrafya	2				
Toplam		28		8		9
Alan Dersleri			Türkiye Coğrafyası (Fiziki)	3	Türkiye Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası	3
			Ülkeler Coğrafyası	3		
Toplam				14		13
Toplam		33		33		33

Eylül 1998-2492 Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi s:1129

Genel liseye devam eden bir öğrenci 9. sınıfta mecburi dersler arasında haftada 2 saat Genel Coğrafya dersini alır. Çizelgede de görüldüğü gibi X. sınıfta haftada 3'er saat Türkiye Coğrafyası (Fiziki) ve Ülkeler Coğrafyası dersi alan dersi olarak okutulur. XI. Sınıflarda ise yine 3 saat Türkiye Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası dersi olarak okutulmaktadır.

Çizelge 59:Genel Lise Haftalık Ders Çizelgesi / Fen Bilimleri Alanı

Ders Kategorileri	IX.Sınıf	saati	X.Sınıf	saati	XI.Sınıf	saati
Ortak Genel Kültür Dersleri	Coğrafya	2				
Toplam		28		8		9
Toplam		33		33		33

Eylül 1998-2492 Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi s:1128

Genel liselerin Fen Bilimleri Bölümünü seçen bir öğrenci çizelgede de görüldüğü gibi IX. Sınıfta ortak genel kültür dersleri arasında coğrafya dersini aldıktan sonra ortaöğretimi bitene kadar ne alan dersleri içinde ne de seçmeli derslerin içinde coğrafya dersi ile karşılaşmamaktadır.

Çizelge 60:Genel Lise Haftalık Ders Çizelgesi / Türkçe Matematik Alanı

Ders Kategorileri	IX.Sınıf	saat	X.Sınıf	Saat	XI.Sınıf	saat
Ortak Genel Kültür Dersleri	Coğrafya	2				
Toplam		28		8		9
Alan Dersleri			Türkiye Coğrafyası (Fiziki)	2	Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası	3
Toplam				14		13
Toplam		33		33		33

Eylül 1998-2492 Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi s:1130

Genel liselerin Türkçe Matematik alanını seçen öğrenciler IX. Sınıfta aldığı coğrafya dersine ek olarak X. sınıfta 2 saat Türkiye Coğrafyası (Fiziki), XI. Sınıfta 3 saat Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası alabilmektedir.

Çizelge 63: Meslek Liseleri Tüm Alanlarının Haftalık Ders Çizelgesi

	Dersler	9.sınıf	10.sınıf	11.sınıf
ORTAK GENEL KÜLTÜR DERSLERİ	Türk Dili Ve Edebiyatı	4	2	2
	Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi	1	1	1
	Tarih	3	-	-
	Coğrafya	2	-	-
	Matematik	4	-	-
	Biyoloji Ve Sağlık Bilgisi	2	-	-
	Fizik	2	-	-
	Kimya	2	-	-
	Yabancı Dil	6	-	4
	TC İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük	-	4	2
	Milli Güvenlik Bilgisi	-	1	-
	Felsefe	-	-	2
	Beden Eğitimi	1	-	-
	Toplam	27	8	11

TC.MEB Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü Çerçeve Programı

Meslek liselerinin ders programları incelendiğinde sadece IX. Sınıflarda ortak genel kültür dersleri arasında coğrafya dersinin mecburi olarak okutulduğu görülmektedir. Fakat X ve XI. Sınıflarda coğrafya dersi mecburi dersler arasında görülmemektedir.

Çizelge 62: Metge Projesi Anadolu Meslek Ve Meslek Lisesi Tüm Alanlar Kapsayan Seçmeli Dersler Eğitim Ve Öğretim Programı

	Eğitim öğretim programı	TTK kararı tarih/sayı
Türkiye Coğrafyası(Fiziki)	Türkiye Coğrafyası (Fiziki)Dersinde; Lise Türkiye Coğrafyası (Fiziki) Dersi Öğretim Programı Uygulanır(14.09.1992/2366 T.D.)	08/07/1992 190
Ülkeler Coğrafyası	Ülkeler Coğrafyası Dersinde; Lise Ülkeler Coğrafyası Dersi Öğretim Programı Uygulanır(14.09.1992/2366 T.D.)	08/07/1992 190

T.C. MEB, Ortaöğretim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Lise Ders Programları Cilt 1, Aralık 1998

Çizelge 62’de görülen Türkiye Coğrafyası (Fiziki) ve Ülkeler Coğrafyası dersleri meslek liselerinde sadece X.sınıflarda seçmeli ders olarak görünmektedir. Bu derslerden Türkiye Coğrafyası (Fiziki) dersinin haftalık ders saati 2 , Ülkeler Coğrafyası Dersi Haftalık ders saati 3 saat olarak belirlenmiştir. Fakat dersin açılması okulda dersi verebilecek öğretmenin varlığına bağlı olarak değişebilmektedir. Örneklemdaki meslek liselerinin sadece 3’ünde bu derslerin seçmeli olarak okutulduğu görülmüştür.

Ayrıca IX. sınıflarda mecburi olarak okutulan Genel Coğrafya dersinin haftalık ders saatinin çok yetersiz olduğu hem açık uçlu soruya verilen cevaplarda hem de öğretmenlerle yapılan görüşmelerde ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; araç gereç bulunma oranı ve kullanılma durumunun, öğretim yöntemlerindeki çeşitliliğin, öğrencilerin derse karşı ilgi ve tutumlarının, öğretmenlerin derse ve mesleklerine karşı ilgi ve tutumlarının genel liselerde meslek liselerine oranla daha olumlu bir görüntü sergilediği saptanmıştır. Öğretim ilkelerinin kullanımında ise manidar bir fark bulunmadığı görülmüştür.

Okulların araç gereç donanımı ile ilgili ; genel lise ve meslek liselerinde en fazla kullanılan araç gerecin haritalar olduğu saptanmıştır. Atlasın ve sözel sembollerin hemen hemen aynı oranlarda kullanıldığı görülürken, günümüz teknolojisine yakışan hareketli ve görsel unsurların genel liselerde daha fazla kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Numune ve kolleksiyonların, hareketli ve hareketsiz görüntülerin ise her iki lisede de çok az kullanıldığı belirlenmiştir.

Coğrafya dersinde kullanılan öğretim ilkelerine bakıldığında genel liseler ile meslek liseleri arasında fazla fark görülmemiştir. Ders işlenişini destekleyen ve öğrenimi kolaylaştıran bu ilkelerden en çok kullanılanı yakından uzağa ilkesi iken, en az kullanılanı öğrenciye görelilik ilkesi olarak belirlenmiştir. Ayrıca okullar güncellik ilkesi açısından değerlendirildiğinde öğrencilerin coğrafyadaki güncel bilgi ve son değişiklikleri takip etme durumları her iki okul türünde de oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Coğrafya derslerinde; hem genel liselerde hem de meslek liselerinde, en çok kullanılan yöntemin anlatım yöntemi, az kullanılan ise gezi gözlem yöntemi olduğu ortaya çıkmıştır. Soru cevap, problem çözme , tartışma, gösteri, örnek olay incelemesi yöntemlerinin genel liselerde meslek liselerine oranla daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

Öğretmenlerin kendilerini yenileme ve geliştirme faaliyetleri kapsamında ; derse ön hazırlıkla gelme, güncel yayınları takip etme, öğretim teknolojisini kullanabilme, bütün öğretim teknikleri ve teknolojilerinden haberdar olup bunları sınıf ortamına yansıtabilme özellikleri değerlendirilmiştir. Genel liselerde görev yapan coğrafya öğretmenlerinin kendilerini yenileme ve geliştirme adına daha aktif oldukları tespit edilirken, meslek liselerindeki coğrafya öğretmenlerinin bu konularda diğer meslektaşları kadar çaba sarf etmedikleri belirlenmiştir.

Hem meslek liselerinde hem de genel liselerde öğretmenin öğrencisiyle yeterli düzeyde özel olarak ilgilenemediği ortaya çıkmıştır. Fakat meslek liselerinde birebir ilgilenme oranı manidar olmayan bir farkla genel liselere göre fazla olduğu tespit edilmiştir.

Genel lise öğretmenlerinin coğrafya öğretimi yaparken öncelikli olarak hedeflediği genel amaç; Üniversite sınavına yönelik eğitimin yanında dersin amaç ve önemini kavratıp, günlük hayatta kullanılabilir bilgiler vermektir. Meslek lise öğretmenlerinin yarından fazlası ise müfredatı bitirmek amacı taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Sınıf mevcutları genel liselerde 40 ve üzerinde, meslek liselerinde ise 20-25 arasında yoğunlaşma göstermektedir.

Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde genel liselere kayıt yaptıran öğrencilerin, ilköğretimin ikinci kademesindeki mezuniyet notları ortalamalarının meslek lisesindekilerine oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun yanında

uygulanan anketlerde de öğrencinin coğrafya dersine olan ilgisinin genel liselerde daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslek lisesi öğrencilerinin bu dersi başarmada zorlandıklarını düşünerek yardımcı kurs veya takviye almaya ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Özellikle matematiksel işlem gerektiren coğrafya konularında oldukça zorlandıkları tespit edilmiştir. Genel lise öğrencilerinin soru sorarak derse katılım oranlarının manidar olmayan bir farkla daha fazla olduğu bunun yanında manidar bir farkla daha fazla tartışma yapabildikleri belirlenmiştir. Her iki okulun öğrencilerinin de derste yeterince fikir üretici soru sorulmadığı kanaatinde oldukları ortaya çıkmıştır. Genel lise öğrencilerinin, sorulan sorulara cevap verebilmek için daha çok araştırmalar yaptığı tespit edilmiştir.

Genel lise öğrencileri coğrafyanın günlük hayatta kullanılabilir bilgiler sunduğu, düşünme yeteneği kazandırdığı kanaatindeyken, meslek lisesi öğrencilerinin bu kanaatte olmadığı sonucuna varılmıştır. Her iki okul öğrencilerinin coğrafi kavram ve terimleri öğrenirken zorlanmadıkları ancak meslek liselerindekilerin genel liselerdekine göre manidar olmayan bir farkla daha fazla zorlandıkları görülmüştür. Meslek lisesi öğrencileri coğrafyaya ders geçmek , genel lise öğrencileri ise üniversite sınavında çıkan soruları cevaplayabilmek amacı ile çalıştıkları belirlenmiştir.

Her iki okulun IX. sınıflarında coğrafya dersi mecburi olarak okutulurken, genel liselerin Fen Bilimleri Alanının X. ve XI. Sınıflarında coğrafya dersi verilmediği; meslek liselerinde ise X. sınıflarda seçmeli konumda olan coğrafya, XI. sınıfta seçmeli dersler arasında bile bulunmadığı görülmüştür.

5.2.ÖNERİLER

1.Her iki okul türünde de araç gereç miktarları arttırılarak , haritalar, atlaslar, modeller, küreler, slayt makinası, çeşitli koleksiyonlar (diya, ürün, maden, taş ve toprak koleksiyonları gibi...), grafikler, kesit, profil ve şemalar gibi araç gereçlerin

bulunduğu bir coğrafya odası mutlaka oluşturulmalıdır. Böylece, harita dışındaki diğ er araç gereçlerin kullanımı da teşvik edilmiş olacaktır. Buna ek olarak; Meslek liselerinde araç gereç kullanımı arttırılarak öğrencilerin derse olan ilgileri yoğunlaştırılmalıdır. Meslek liselerinde görev yapan öğretmenler araç gereç kullanımına teşvik edilmelidir.

2. Öğrenci, ister genel lisede isterse meslek lisesinde eğitim alsın kendi yerel değerlerini yitirmeden dünya yurttaşı olmak durumundadır. Küresellik ile yerellik arasındaki dengenin eğitim yolu ile öğrenciye kazandırılması, bunun yanında bireysel gelişime ve evrensel değerlere ulaşmanın yollarının, öğrencilerin okuduğu okul ve alana bağlı kalınmaksızın açık tutulması gerekmektedir. Bunun için de coğrafya dersi, ortaöğretilimin her aşamasında ve her kurumunda zorunlu dersler arasında yer almalıdır.

3.Öğrenciler, güncellik ilkesi ışığında coğrafyanın günlük hayata bakan yönünü tanıyan ve değişiklikleri takip eden eleştirel bakış açısına sahip bireyler olarak yetiştirilmelidir. Coğrafya dersinde güncellik ilkesinin yanı sıra ; somuttan soyuta, yakından uzağa, bilinenden bilinmeye, bütün bir şekilde, öğrenciye göre açık bir anlatımla coğrafya dersinin bütün öğretim ilkelerinin kullanımı arttırılarak hedeflenen davranışlar kazandırılmalıdır.

4.Coğrafya öğretmenin anlatımına dayalı sunuş yöntemlerinden kurtarılmalı ve öğretme yerine rehber olma , bireysel öğrenme yerine işbirliği içinde öğrenme, doğru cevaplar yerine problem çözmeye ağırlık verme, değerlendirme, gibi öğrenci merkezli çağdaş öğretim yöntemleri kazandırılmalıdır. Derslerde öğrencilerle bilgiyi tüketme yerine, bilgi üretimine dönük çalışmalar ön plana çıkarılmalıdır. Öğrenci bilginin yapı taşları olan olgu, kavram ve genellemeler arasında nasıl ilişki kurulduğunu bizzat kendisi üreterek anlamalıdır. Özellikle birçok duyu organına hitap edebilen ve çevrelerini tanımalarına fırsat veren gezi gözlem yönteminin kullanımına ağırlık verilmelidir.

5.Coğrafya öğretmenlerine; hizmet içi eğitim seminerlerinde, coğrafya eğitiminin genel amaçlarını, özel amaçlarını, öğretim teknikleri ve metotlarını, araç

ve gereçlerini, öğretim ilkelerini...anlatan ayrıntılı bir coğrafya öğretim programı verilmelidir. Ayrıca öğretmen yetiştiren kurumlarda; öğretmenin kendini yenileyip, geliştirebilmesine yol açacak bu programları içeren derslere ağırlık verilmelidir.

6.Öğretmen; coğrafya öğretiminde, genel liselerdeki gibi üniversiteye yönelik veya meslek liselerdeki gibi müfredatı bitirmeye yönelik eğitim vermekle öğrenciyi sınırlandırmamalıdır. Bunun yerine, coğrafya ile insan hayatı arasında doğrudan ve çok sıkı bir ilişki olduğu; coğrafya bilgisinin insan hayatını kolaylaştırdığı; hayata, topluma ve çevreye bakış açısını olumlu yönde değiştirdiği; coğrafyanın hayatın bir parçası olduğu ve coğrafi bilgilerin zaman-mekan kısıtlaması olmadan kullanıldığı hususlarına dikkati çekerek “Okullaşma yerine hayat boyu öğrenme” felsefesini coğrafya dersinde amaç olarak benimsetmelidir. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı müfredat programında coğrafya dersinin amaç ve önemini içeren konulara da yer vermelidir.

7. İleride değişik sanayi kollarında çalışacak meslek lisesi öğrencileri için özellikle Beşeri ve Ekonomik Coğrafya konularına ağırlık verilerek bu ders onlar için daha anlamlı hale getirilmelidir. Böylece coğrafya dersi bu öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verecek bir nitelik kazanıp, sadece ders geçme amacıyla çalışılan bir ders olmaktan çıkacaktır.

8. Milli Eğitim Bakanlığı; ortaöğretim kurumlarında fen ve matematik alanlarını seçen öğrenciler için coğrafya dersi vermeli; meslek liselerinde coğrafya dersi seçmeli derslerin arasından çıkartılıp mecburi dersler arasına alınmalı ve IX. Sınıflarda Coğrafya dersinin saatleri arttırılmalıdır.

Bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara yönelik öneriler şunlardır:

1. Sınıflarındaki öğrenci sayıları ile öğretim etkinlikleri (öğretim ilke ve yöntemleri, kullanılan araç gereçler, öğretmen ve öğrencilerin derse olan tutumları) arasındaki ilişki araştırılabilir.

2. Araç-gereç kullanımı ile dersin kavranması arasındaki ilişki araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- AŞKAR, Petek.(1999). *Eğitimde Teknoloji Kullanımı. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim araştırma Geliştirme Merkezi Eğitimde Yansımalar. :V, 21. yy'ın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu. Ankara, 393-400.*
- ATALAY, İbrahim.(2000). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.*
- AYDIN, Ayhan. (1998). *Sınıf Yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık.*
- BALCI, Ali.(1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler. İkinci Baskı. Ankara.*
- BİLEN, Mehmet.(1993).*Plandan Uygulamaya Öğretim. Ankara: Tekav Matbaacılık.*
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit.(1983). *Eğitimde Ölçme Değerlendirme. 4. Basım, Ankara:Binbaşioğlu Yayınevi.*
- BİNBAŞIOĞLU , Cavit.(1986). *Genel Öğretim Bilgisi. Ankara: Kadioğlu Matbaası.*
- BİNBAŞIOĞLU , Cavit.(1988). *Özel Öğretim Yöntemleri. 6.Basım, Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi.*
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit.(1995).*Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi, Araştırma ve İnceleme Dizisi. İstanbul: MEB Yayınları.*
- BÜYÜKKARAGÖZ, Savaş ve C. Çivi. (1999). *Genel Öğretim Yöntemleri. 9. Baskı, İstanbul: Öz Eğitim Basın-Yayın.*
- Coğrafya Öğretimi. Lisans Tamamlama Programı, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.*
- DEMİREL, Özcan.(1994). *Genel Öğretim Yöntemleri. Ankara: USEM Yay.*
- DEMİREL, Özcan.(1996). *Türkçe Programı ve Öğretimi. Ankara: USEM Yay.*

DOĞANAY, Hayati.(1989). *Coğrafya ve Liselerimizde Coğrafya Öğretim Programları. Coğrafya Araştırmaları*. Cilt 1, Sayı 1, 7-23.

DOĞANAY, Hayati.(2002). *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*. 5. Baskı, Erzurum: Aktif Yayınevi.

EFE, Recep. (1996). *Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar, Coğrafya Eğitiminde Çağdaş Metot ve teknikler*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. İstanbul. 271-279.

ERDEN, Münire. (1996)*Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yay.

ERGİN, Akif. (1995)*Öğretim Teknolojisi İletişim*. Ankara: Pegem Yay.

GİRGİN, Mustafa. (2001). *Neden Coğrafya Öğreniyoruz*. *Doğu Coğrafya Dergisi*. Sayı 5, Çizgi Kitabevi, 128-143.

GÜMÜŞ, Nevzat.(1993).*Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler ABD. İzmir

GÜNGÖRDÜ, Ersin. (1997). *Coğrafya’da Öğretim Metodu , İlkeler ve Uygulamalar*. IV.Baskı, Ankara.

GÜNGÖRDÜ, Ersin. (1999), *Coğrafya’da Öğretim Yöntemleri, İlkeler ve Uygulamalar*. Ankara: Özcan Ofset.

GÜNGÖRDÜ, Ersin. (2001). *Liselerde Coğrafya Dersi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

GÜRSEL, Musa. (2003), *Sınıf Yönetimi*. 3. Basım, Ankara: Pegema Yay.

İZBIRAK, Reşat. (1986). *Coğrafya Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

KARABAĞ, Servet. (1998). *Coğrafya Öğretiminde Anahtar Sorular ve Kavramlar*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 21, Sayı:2001-1.

KARABAĞ, Servet. (2001). *Konu Alanı, Ders Kitabı İnceleme Klavuzu*. Sosyal Bilgiler Programlarında Konuların İçeriği. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

- KARASAR, Niyazi. (2000). **Araştırmalarda Rapor Hazırlama**. 10. Basım, Ankara: Nobel Yayın.
- KARASAR, Niyazi. (2000). **Bilimsel araştırma Yöntemi**. 10. Baskı. Ankara: Nobel Yayın.
- KILIÇ, Ruhi. (1999). *Orta Öğretimin Yeniden Yapılanması. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim araştırma Geliştirme Merkezi Eğitimde Yansımalar. :V*, 21. Yy'ın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu. Ankara. 165-173
- KOÇER, Hasan Ali. (1991). **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi**, Araştırma ve İnceleme Dizisi, İstanbul: MEB Yayınları.
- KÜÇKAHMET, Leyla (1995).**Öğretim İlke Ve Yöntemleri**, Ankara: Gazi Büro Kitabevi Yay.
- OĞUZKAN, Ferhan. (1985).**Orta Dereceli Okullarda Öğretim**, Ankara: Emel Matbaacılık.
- OKAN, Kenan. (2000). **Araştırma Yöntemleri**. Ankara: MEB Yayınları.
- ORAN, Nesrin. (1957). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, İstanbul: Maarif Basımevi.
- ÖZEY, Ramazan. (1996). *Osmanlı Döneminden Bugüne Orta Öğretimde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. İstanbul. 200-213.
- ÖZTÜRK, Mustafa Kemal. (2002). *Liselerde Coğrafya Öğretiminde Araç, Gereç,, Materyal Kullanımı ve Önemi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı 22,126-129.
- RUMMEL, J Francis. (1968). **Eğitimde Araştırmaya Giriş**.(Çeviren : Rezan Taşçıoğlu), Mesleki ve Teknik Eğitim Kitapları: 11
- SAĞLAM, H. İbrahim.(1997). **İlköğretim Okullarında “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği ABD. İstanbul

SEKİN, Sefa.(1996). *Günümüz Türkiye'sinde Coğrafya Öğretiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri*.Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. İstanbul, 166-176.

SEZGİN, İlhan. (1999). *21.Yüzyılın Eşiğinde Türk Mesleki ve Eğitim Sistemi, Gelişmeler, Sorunlar ve Çözümler. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim araştırma Geliştirme Merkezi Eğitimde Yansımalar :V, 21. yy'ın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu. Ankara, 154-164.*

ŞAHİN, Cemalettin. (2001). *Türkiye'de Coğrafya Öğretimi*. Ankara; Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

T.C. MEB. (1978). *Mesleki ve Teknik Eğitim Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği*, Yaykur, Ankara: Açık Yüksek Öğretim Dairesi Matbaası.

T.C. MEB.(1998). Ortaöğretim Bakanlığı, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, *Lise Ders Programları, Cilt 1.*

TAŞLI, İsmail. (1996). *Coğrafya Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri. İstanbul, 194-199.

TAŞLI, İsmail. (2000). *Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Klavuzlu Bir Yaklaşım*. Milli Eğitim,Eğitim- Sanat. Sayı:145.

TAŞLI, İsmail. (2000). *Günümüz Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Aktivitelerinin Bilgi Üretimine Dönüştürülmesinde Olgular, Kavramlar ve Genellemelerin Sistematik Kullanımının Sağlanması*. Milli Eğitim,Eğitim- Sanat. Sayı:145,31-33.

TC. MEB Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, *Çerçeve Programı, METGE*.

ÜLGEN, Gülten. (1995).*Eğitim Psikolojisi*. Ank: Bilim Yayınları.

ÜNAL, Işıl. (1988). *Türkiye'de Orta Eğitim Düzeyindeki Mesleki ve Teknik Eğitimin Ekonomik Değeri*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Prof. Dr. Selahattin Ertürk Özel Sayısı. Sayı:3, 87-97.

YARALIOĞLU ,Osman. (1993). *Öğretim Tekniği III*. İzmir: Hava Teknik Okulu Komutanlığı yay.

EKLER

EK 1: ÖĞRETMEN ANKETİ

Değerli meslektaşım;

“Düz Liseler, Meslek Liseleri ve Özel Liselerdeki Coğrafya Eğitiminin Karşılaştırılması” adlı bu araştırma, yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Bu amaçla görüşlerinize ihtiyaç duyulmuştur. Cevaplarınız, bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacak, başkalarına bilinmeyecektir. Bu açıdan isminizi yazmanıza gerek duyulmamıştır.

İlgi ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Ayşegül ALAZ

1. Çalıştığınız okulun adı?

2. Lise 1 sınıf mevcutlarınız ortalama olarak ne kadardır?

() 20-25 () 25-30 () 30-35 () 35-40 () 40 ve daha üzeri

1. Okulunuzda bulunan unsurların yeterliliklerini değerlendirmeniz gerekirse:

	Tam Yeterli	Oldukça Yeterli	Az Yeterli	Yetersiz	Yok
3.1. Coğrafya odası (karartılabilir, deney odası)					
3.2. Araçlar (tepegöz, küre, bilgisayar, projektör, vs.)					
3.3. Haritalar					
3.4. Numune ve modeller					

4. Aşağıdaki araçları derslerinizde hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?

	Her Zaman	Çoğunlukla	Ara Sıra	Çok Az	Hiç
4.1. Haritalar (Kabartma harita, dilsiz harita, vs...)					
4.2. Atlas					
4.3. Doğada gösterilebilecek ama sınıfa getirilemeyecek unsurlar (yeryüzü şekilleri, iklim olayları, vs...)					
4.4. Numuneler ve koleksiyonlar (taş, fosil, toprak katmanları, maden, tarım ürünü, bitki türü)					
4.5. Modeller (küre, fay modeli, güneş sistemi modeli)					
4.6. Hareketli-sesli görüntüler (bilgisayar, video, film şeritleri)					
4.7. Hareketsiz görüntüler (diya, asetat,)					
4.8. Soyut görsel semboller (diyagram, şema, graf, tablo)					
4.9. Sözel semboller (söz, yazı, lejant, terim)					
4.10. Kitap, dergi, broşür, vs...					

5. Coğrafyada öğretiminde kullanılan ilkeler ile ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız:

	Her Zaman	Çok	Oldukça	Az	Hiç
5.1. Öğrenciye görelilik ilkesini uyguluyor musunuz?					
5.2. Güncellik ilkesini uyguluyor musunuz?					
5.3. Bütünlük ilkesini uyguluyor musunuz?					
5.4. Açıklık ilkesini uyguluyor musunuz?					
5.5. Somuttan soyuta ilkesini uyguluyor musunuz?					
5.6. Bilinenden bilinmeyene ilkesini uyguluyor musunuz?					
5.7. Yakından uzağa ilkesini uyguluyor musunuz?					

6.Dersinizi işlerken aşağıdaki bilimsel yöntemlerin hangilerini, ne sıklıkta kullanıyorsunuz:

	Her Zaman	Çoğunlukla	Ara Sıra	Çok Az	Hiç
6.1.Anlatım					
6.2.Soru-cevap					
6.3.Problem çözme					
6.4.Tartışma					
6.5.Gösteri					
6.6.Örnek olay incelemesi					
6.7.Grup tartışması					
6.8.Gezi gözlem					

7. Öğrencilerinizle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız:

	Çok İyi	Oldukça İyi	Kısmen İyi	İyi Değil	Hiç İyi Değil
7.1.Öğrencilerin yazılı bir metni anlama dereceleri nedir?					
7.2.Öğrencilerin anlatılanları anlama dereceleri nedir?					
7.3.Öğrencilerin sorulan soruları, kendi ifadeleri ile yanıtlayabilme dereceleri?					
7.4.Öğrencilerin soru sorarak derse katılım dereceleri nedir?					
7.5.Öğrencilerin derste tartışma yapabilme dereceleri nedir?					
7.6.Eleştirel düşünüp,alternatif üretebiliyorlar mı?					
7.7.Üniversite sınavında öğrencilerinizin coğrafya sorularını cevaplandırabilme durumları nedir?					

8.Kendinizle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız:

	Çok	Oldukça	Kısmen	Az	Hiç
8.1.Derse, ön hazırlıkla giriyor musunuz?					
8.2.Coğrafya alanındaki güncel,aktüel yayınları takip ediyor musunuz? (Gazete ,TubitakYayınları, Bilim Teknik, Atlas, Gezi, National Geographic, vs...)					
8.3.Öğretim teknolojisi kullanımıyla ilgili yeterli beceriye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?					
8.4.Coğrafya öğretiminde kullanılan bütün teknik ve metotlardan haberdar mısınız?					
8.5.Coğrafya öğretimindeki teknolojik gelişmeleri ve güncel bilgileri(son değişiklikleri) takip edip, ders ortamında kullanabiliyor musunuz?					

9. Coğrafya öğretimi yaparken, öncelikli olarak hedeflediğiniz genel amaç nedir?

- () Müfredatı bitirmek
 () Üniversite sınavına yönelik eğitim yapmak
 () Coğrafya dersinin amacını, önemini, gerekliliğini anlatıp, hayatta kullanılabilir bilgiler vermek
 ()

10 Coğrafya öğretimi ile ilgili söylemek istediğiniz veya eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?

.....

Ek 2: ÖĞRENCİ ANKETİ

1-Okulun Adı

.....

2. Cinsiyetiniz?

() Bay

() Bayan

Coğrafya dersi ile ilgili aşağıdaki anket sorularının, en uygun olan seçeneğini işaretleyiniz

	Her Zaman(4)	Çoğunlukla (3)	Ara sıra (2)	Çok Az(1)	Hiç(0)
1.Ders kitabına bağlı kalınıp, dışına çıkılmıyor					
2.Öğretmen değişik araç ve gereçleri kullandığı zaman daha iyi anlıyorum.					
3.Öğretmenimin beni derse motive edebiliyor					
4.Bizlere yeterli düzeyde fikir üretici soru soruyor					
5.Coğrafya dersini anlamadığım zaman öğretmenime kolaylıkla soru sorabiliyorum					
6.Öğretmenim ders konusunda, diğer öğrencilerle olduğu gibi benimle de birebir olarak ilgilenabiliyor					
7.Okulumuzda coğrafya dersine gerekli önem veriliyor					
8.Soru sorarak derse katılabilirim					
9.Derste yapılan tartışmalara katılabilirim					
10.Öğretmenimin sorduğu sorulara cevap vermek için araştırmalar yapıyorum					
11.Dersi başarmak için yardımcı kurs veya takviye alma ihtiyacı duyuyorum					
12.Coğrafya ile ilgili yayınlanan dergi,yayın ve haberlere karşı ilgi duyuyorum					
13.Coğrafya dersi ile günlük hayatta kullanılabilir bilgiler kazandığımı düşünüyorum					
14.Coğrafya dersi ile düşünme yeteneği kazanıyorum.					
15.Coğrafi görüş ve gerçekleri öğrenmekten çok coğrafi kavramları ezberliyorum					
16.Coğrafi terim ve kavramları öğrenirken zorlanıyorum					
17.Coğrafya dersinde, matematiksel bilgi gerektiren konuları anlamakta zorlanıyorum					

18. Coğrafya öğrenimi yaparken, öncelikli olarak hedeflediğiniz genel amaç nedir?

() Üniversite sınavındaki coğrafya sorularını cevaplayabilmek

() Sınıfımı geçmek

() Coğrafi konulara ilgi

() Coğrafya dersinin amacını, önemini, gerekliliğini anlatıp, hayatta kullanılabilir bilgiler almak

19.Coğrafya öğretimi ile ilgili söylemek istediğiniz veya eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?

.....

T.C
RİZE VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI :B.08.4.MEM.4.53.00.03-002/ 17605
KONU : Anket düzenlenmesi.

25 KASIM 2002

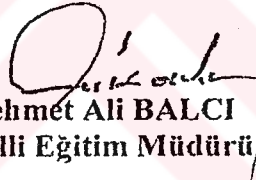
VALİLİK MAKAMINA
RİZE

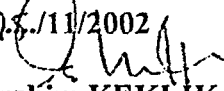
İLGİ:Çayeli Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi Ayşegül ALAZ'a ait dilekçe.

İlgi dilekçe sahibi Çayeli Eğitim Fakültesi Araştırma Görevlisi Ayşegül ALAZ Gazi Üniversitesinde Yüksek Lisans Eğitimi yapmakta olduğu ve Genel Lise,Özel Lise ve Meslek Liselerinde Coğrafya Eğitiminin karşılaştırılması hakkında hazırladığı tezi için anket çalışması yapmak istediği belirtilmektedir.

Müdürlüğümüzce söz konusu öğretmenin tez çalışması için ekte sunulan anketin ilimiz Genel Lise,Özel Lise ve Meslek Lisesi öğrencilerine okul Müdürlüğünün uygun gördüğü yer ve zamanda uygulanmasında sakınca görülmemektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini olurlarınıza arz ederim.

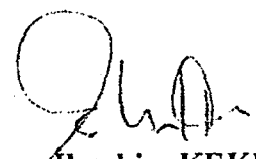

Mehmet Ali BALCI
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
25/11/2002

İbrahim KEKLİK
Vali a.
Vali Yardımcısı

SAYI:002- 17605

25 KASIM 2002

Gereği ricasıylaKAYAMAKAMLIĞINA
(İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)
.....Müdürlüğüne.

İbrahim KEKLİK
Vali a.
Vali Yardımcısı

TRABZON İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE;

TRABZON

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Rize Eğitim Fakültesi, Çayeli Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım. Aynı zamanda Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde Coğrafya Eğitimi alanında yüksek lisans yapmaktayım. "Düz liseler, Meslek Liseleri ve Özel Liselerdeki Coğrafya Eğitiminin Karşılaştırılması." adlı yüksek lisans tezimde kullanmak üzere, ekte sunduğum anket sorularını, iliniz kapsamındaki lise ve dengi okullarda uygulamak istiyorum.

Gereğinin yapılmasını bilgilerinize arz ederim.

Saygılarımla

Rize Eğitim Fakültesi
Çayeli Sınıf Öğretmenliği Bölümü

30/10/2002

Arş. Gör.

Ayşegül ALAZ

Ek 1: Anket soruları Örneği/ (1 adet)

TRABZON İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
EĞİTİM ARAŞTIRMA BÖLÜMÜ
30/10/2002